

१७७

दर्ता नं.:४८/२०७६/७७

पुर्खा दयक तद्वगु सम्पत्ति, भोगु कला व संस्कृति
पिकाक-भक्तपुर नगरपालिका

पुर्खा दयक तद्वगु सम्पत्ति, भोगु कला व संस्कृति

स्वयं

नेपाल संवत् १९४६ चिल्लागा / २०८२ चैत १ / 2026 Mar. / ल्या: १५१, दाँ:८

ख्वापया लोकं ह्वागु शिक्षा जात्राया
भैलखः दयकेगु ज्या न्ह्यात

अन्तरराष्ट्रिय महिला नेतृ क्लारा जेट्किन

अन्तरराष्ट्रिय महिला दिवसया ज्या इवः

२०८२ फागुन २४ गते)

; DkfbSlo

@)*@rj !, c^a\$!&&, jif{*

इनिसा हत्याकाण्डया अपराधीतयता कडा कार्वाही यो !

बलात्कार जघन्य फौजदारी अपराध खः । हत्या, हिंसा, बलात्कार थजगु तस्कं घच्यापुगु अपराधया घटनात देशय जुयो च्वनि । अलय अजपुं अपराधी तयसं कडा सजाय फयगुया पलिसा राजनीतिक पहुँचया लिधंसाय् छुं हे मखुथें च्वंकः यत्थें, थः योथाय् चा चाहिलः च्वनि । अपराधता राजनीतिकरण याय्गु बानीं अपराधीत भन भन अपः दयो वगु दः । गणतान्त्रिक शासन व्यवस्थाय् नं म्हयाय्मस्त मग्यासीं प्याहाँ जुय फःगु मरुनि । सुखेतया इनिसाता बलात्कार याय धुंकः स्याडः तकगु थुकिया लिपांगु उदाहरण खः ।

फागुन २३ गते शनिवार घौछी नेघौखय् हे ल्याहाँ वय धायो गामय वांम्हा व ल्याहाँ मव । छुं ई लिपा व जड्गलय बेहोस जुयो च्वन । इनिसा म्हाछिं हि हि जक जुडकः होस हे मदयो बेहोस जुयो च्वंम्हा आना जड्गलय लुडकल । प्रहरी व स्थानीय हथाय् हथायसं अस्पतालय् यंकबलय अस्पतालं सीत जक धाल - वया थः पिसं धःगु जुल ।

नेपालय न्हिया न्हिथं थजगु हत्या व बलात्कारया घटना जुयो तुं च्वनिगु । औसत (सालाखाला) न्हिं खुम्हा मिसामस्तय्ता थजगु काथंया घटना जुयो च्वंगु खानय दः । अपलं गरिबपिनि म्हयायमस्तय्ता थजगु घटनां दुःख बियो च्वंगु खानय दः ।

नकतिनिजक १९६ कगु अन्तरराष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवस डायकला । ज्याइवः सं मिसातय्ता लाहातय ज्या बियगु व शिक्षाया विषयलय जक खाँ न्हिथांगु मखु, बलात्कार व हत्या थजगु जघन्य अपराधीतय्ता मृत्युदण्ड तकया सजाय जुयमःगु माग नं यागु खः ।

थ्व नं हाँ या संसदय नं सांसदपिसं मृत्युदण्डया माग यासां शासक राजनीतिक दलत अन्तरराष्ट्रिय सन्धी सम्भौताया अखः जुड्गु धायो वास्ता मयासें वगु खः । धात्थें छम्हासिता जक मृत्युदण्ड ब्युसां हे अपलं मिसात बलात्कृत मजुसिं सुरक्षित जुई । राज्य न्ह्याब्लें पीडित पिनी दखय लिय मः । राज्य हे अपराधीपाखय् ल्यू सेलीं पीडितपिसं न्याय काय हे फैमखु ।

अपराधी न्ह्याम्हा हे थजुयमः वयागु स्वापु, ख्वः स्वयो मखु, गजगु अपराध खः उकिया मात्रा स्वयो सजायँ क्वः छिय मः । दण्डहीनता व उदारतां थौं न्यायया लागा कमजोर जूगु खः । राजनीतिक भागवण्डाखय तःपुं न्यायाधिशपिसं निष्पक्ष न्याय बिय फैमखु धाय्गु जनताया मनय वांगु जुल अथेधाय न्यायालय प्रति जनताया विश्वास म्ह्वचा जुजुं वांगु दः । लोकतन्त्रय् अदालतप्रति विश्वास म्ह्वँ जुड्गु बांलागु खाँ मखु छायधःसा अदालत धाय्गु जनताया विश्वासया मू थाय जुयमः ।

इनिसा हत्याया दृपनय छम्हा ल्याम्होचाम्हा ज्वडः हःगु बुखाँ वगु दः । घटनाया निष्पक्ष छानबिन जुयमः । दोषी सावित जूसा न्ह्याम्हा हे जूसां याय ज्यू को अपलं सजाय बिय मः । अपराधीता कडा सजाय बियगु हे अपराध नियन्त्रणया स्यल्लागु उपाय जुय फः ।

पिकाक-ख्वप नगरपालिका/सम्पादक-आशाकुमार चिकंबञ्जार, डेस्कटप-धन लक्ष्मी त्यात, आवरण सज्जा- रेणु ध्वजु, थाकू- भक्तपुर अफसेट प्रिन्टर्स फोन न्याः ०१-६६९३०४३, ई-मेल- khwopapau@gmail.com

चा मिरवा फुति हे याय मलाक फुत

नारायण मान बिजुवछें 'रोहित' (हरिबहादुर श्रेष्ठ)

घाई । भारतया
बिहार राज्यया
दरभंगा बंगाल
वानिगु लाँपु खः,
लुखा खः । नेपः या
जनकपुर व दरभंगा
मिथिला प्रदेश खः ।
मैथली भाय नेपः व
भारतया छगू तः
मिगु व तस्क बांलागु
भाय खः ।
विद्यापति उगु

भायया लोकह्वाम्हा व नां जःम्हा कवि खः । संगीत व चित्रकला,
बःचा हाकलं धायगु खः सा मिथिला संस्कृतिया छगू चवजःगु
संस्कृति खःधाई । नेपः या मेमेगु जाति व भायख्य नं थुक्रिया
लिचवः लाडः चवंगु दः । डा, पुखु, म्येँ अलय प्याखं त मिथिला
संस्कृतिया पक्षत खः ।

ताल्लाया ई, चान्हयसिया १०:०० ता इलय राम दाइ नं
पासा गोबिन्दता अंग्रेजी व खयभायया छगूनेगु पाठत थुइक बियगु
कुतः याडः चवना । छत्थं हे लुखाया सिखः डायकः खापा धिंगु
ताय दत ।

राम दाइ दडः वाडः खापा चायक, वान । वयागु हःनय
बाज्योति वांम्हा, ल्हवंपाकम्हा, छम्हा भारतीय मनु दडः चवंगु
जुल । व पाइन्ट न्हयाडः, कमिज फियो तःम्हा सिया लाहातय
भोला छपा नं दः । व सिसिमिसी धःम्हा मनूया साँ थापियो छेडः
तः म्हा स्वय हे व घमण्डी म्हा थें खानय दः ।

राम दाइ नेपः या छम्हा किसान कार्यकर्ता व कम्युनिस्ट
पार्टीया दुज खः । दा बदा हॉ निसें नेपाल कम्युनिष्ट पार्टीया
निर्देशनय व प्रवासय च्वंड च्वंम्हा । व जेलं प्याहाँ वयानं वयाता
प्रशासनं पक्राउ पूर्जा जारी याता । सुचुक सुचुक भूमिगत कार्यशैली
वं ज्या याडः चवना । अलय वयाता जलाखालापिसं छम्हा शिक्षक
काथं स्वइगु खःसा गुम्हां-गुम्हां सिनं भारतीय सेना वा प्रहरी
जवान थें तायकः सलाम याइगु थः हे तरकारी न्यो वानिम्हा
जुगुलिं पसलात व बज्ज तयसं व गनांच्योजक च्वंडः च्वंम्हाला
धायो 'बहादुर' जक धाइगु ।

रामदाइ व मनूयाता नाइकः न्यन-“छि गनानं भायागु ?

सुयाता स्वः भायागु ?'

व मनूनं धाल - जि छंता हे नेपालः वयागु । दानबहादुर
नेपाली गना दः ?

दान बहादुरं नेपाली पीदा हॉ निसें भारतय हे च्वंडः
च्वंम्हा छम्हा नेपाली गुण्डा खः । थः ल्याम्होबलय जू म्हेतिथाय
पःचवनिम्हा, भट्टी-भट्टी जुइम्हा अलय थःम्हा मिसा हे मिइम्हा
अपराधी खः । अलय वयागु सडगत रक्सौलय राणा विरोधी
राजनैतिक कार्यकर्ता नपां जुल । अमिगु सडगतं नेगु प्यंगु
राजनैतिक खॉ नं वं सयकल ।

हिदा-हिंदादा लिपा व थः हे राजनैतिक नेतातयगु लिउनय-
लियनय जुल । २०१७ साल लिपा नेपालय पञ्चायती व्यवस्था
हल नेपाल कम्युनिष्ट आन्दोलनया नेता व कार्यकर्ता गुलिं सुचुकः
(भूमिगत) जुयमाला । गुलिं नेता कार्यकर्ता भारतय प्रवासय च्वें
वाना । उगु इलय बनारस, दरभङ्गा, फारबेसगञ्ज थें हे उत्तर
प्रदेश व बिहारया सीमाया छुं छुं सहरय नेपाली गुप्तचरत लिइमलाकः
जुइगु हे जुल ।

दान बहादुर पीदा हॉ निसें भारतय च्वंडः च्वंम्हा छम्हा
अपराधी मनु जूगुलीं नेपाली व भारतीय गुप्तचर तयसं वयाता
सतिकिगु हे जुल । सःस्यूपुं भारतीयतयसं वयाता 'स-स्युम्हा
नेपाली गुप्तचर तायकगुखःसा छुं छुं नेपालीतयसं वयाता भारतीय
गुप्तचर विभागं छ्यलः तःम्हा मनु तायकिगु ।

राम दाइकय व भारतीयं दानबहादुरया बारे न्यंगु
रामदाइता अपमान यागु खः, क्व ह्यंकगु खः । अलय छुं मभिंजुइगु
मतिं न्यन 'व गना दः जिं मसिया ।' राम दाइया लिसय घचायो
तं पिकःगु सियदः । व भारतीय खवः स्यंकः भातिचा तं क्यडः
न्यन-‘अथेसा मस्याक मखुला ?’ ‘अँ, जिं मसिया’ रामदाइ नं छतिं
हे मग्यासिं धाला ।

उलिखॉ न्यनय वं व मनु फनक्क चाहिलः वान । रामदाइ
चुकय द्रहें वाडः गोबिन्दता व मनु गना गना वाना स्व धायगु
सल्लाह बिल । गोबिन्द नं स्कूलय ढवनय मखांम्हा अथेनं छुं ई
न्हयो निसें किसान आन्दोलनय जुम्हा छम्हा कार्यकर्ता खः ।
पलख लिपा गोबिन्द ल्याहाँ वल व भारतीय गना वाना अत्तापत्ता
हे मरु ।

रामदाइता शंका जुयो चुकं प्याहाँ वयो गल्ली वाडः
स्वःवाना । गल्लीं लायें टुकत दिकः तःगु अलय ह्योगु मताच्यागु
खान । शंकां व चुकय तुं ल्याहाँ वल । खापा तित अलय गोबिन्दता

सच्छि व न्हयः न्हयगूगू स्वप पौ, बः छि पौ (पाक्षिक)

आनाया स्थिति कान ।

पलखलिपा पिनय यक्व मनूया बुथया सः तायदत । खापा घारा-घारा याडः धिधियात । राम दाई खापा चायूकल । पेस्तोल बन्दुक ज्वडः वपुं छब्बथां भारतीय प्रहरीत द्रहँ वल । न्हच वम्हा भारतीय नागरिक पोशाकय वगु खःसा मेपुं फुक्क पुलिसया पोशाकय ।

भारतीय प्रहरीत पेस्तोल व बन्दुक राम दाइता ताकय याडः, हकः धाल- 'राम धाय्महा सु?' रामं शान्त जुयो धाल- 'खः, राम जि हे खः ।'

व थाय दरभंगाया दोनार चोक खः । राम दाइ छम्हा कम्प्युनिष्ट कार्यकर्ता खः । व नेदाप्यदा हाँ निसँ पार्टी संगठनयया इवलय प्रवासय च्वडः च्वम्हा खः । इन्दिरा गान्धीया संकटकाल क्वः छिडः तःगु ई खः । भारतीय समाजवादी ब्वनामिपुं भारतया थी थी पहःया कम्प्युनिष्ट नं व नपां छलफल यो वडगु । व डेरा हनय छक्व चिच्याक्वगु चुकः छक्व नं दः । पूर्व व पश्चिम पाखय नेक्व क्वथा दः ।

उत्तर पाखय घरपतिया थःगु हे छँ या पःख दः । दक्षिणपाखय लुखा दः । दशवी चुकः छक्व दः । पूर्वया नेक्व क्वथाय राम दाइ, व गोविन्द च्वडः च्वंगु खः ।

भारतीय प्रहरी मध्ये छम्हा अफिसरं पेस्तोल राम दाइ पाखय स्वकः न्यन - 'छ छाय हिन्दुस्तानय वयागु ? छ सु ?' जि नेपः या छम्ह कम्प्युनिष्ट खः । जिमिगु देशय जिमिसं प्रजातन्त्र लिफ्यडः ह्यता ल्वाडः च्वडापुं खः । भारतीय स्वतन्त्रता आन्दोलनया इलय बेलायती प्रहरी तय्गु मिखा पिडकेता जय प्रकाश नारायण व मेपुं नेतात नेपालय शरण कःगु खःसा जिपुं नेपःमिपुंनं आन्दोलनया इवलय नेपाली तय्ता छप्पा छधि यायता भारतय राजनैतिक शरण कायागु खः । भारतीय राजनैतिक शरण कायापुं जिमिसं नैतिक अधिकार कायो च्वडा । छाय धःसा भारतीय नेतातनं नेपालय शरण काइ । थजगु चलन नेपाल व भारतय जक मखु फ्रान्सेली राज्य क्रान्तिनिसँ हे राजनैतिक शरणया परम्परा अपलं हज्यागु खः । नेपःया नेता तयसं नं भारतीय स्वतन्त्रता आन्दोलनय भाग कःगु खः ।

भारतीय प्रहरीया मेम्हा अफिसरं पेस्तोल चा चाहिडकः रामदाइपाखय कयँ कयँ धाल - 'नक्सलवादी खःला ?'

"नक्सलवादी भारतीय कम्प्युनिष्टतं खः । अपुं भारतय न्हँगु प्रजातन्त्रया लागिं ल्वाइ अलय जिपुं नेपः या कम्प्युनिष्ट नेपालय प्रजातन्त्र लिफ्यड ह्यता ल्वाय्गु । नक्सलवादीत भारतीय जनताया लागिं ल्वाइसा जिपुं नेपाली जनताया लागिं ल्वाय्गु"- राम दाइ नं अमिता नेपाली व भारतीय कम्प्युनिष्ट पिनिगु दशवी पागु खाँ थुडके वियगु कुतः यात ।

"छंगू देशया ज्या याय्ता छ छाय् भारतय वयागु ? "मेम्हा छम्हा भारतीय अफिसर तिन्हल ।

रामदाइ नं छतिं हे मग्यासिं धाल - 'नेपालय २०१७ साल पुस १ गतेया घटना लिपा छमिगु देशया प्रधानमन्त्री जवाहरलाल नेहरू थमनं हे नेपालीतयता भारतय सःतगु खः । थुकिया खाँ बालाक थुडकेगु खःसा दिल्ली हँ । छमिगु केन्द्रीय सरकारकय न्यँ ।

रामदाइया खाँ न्यडः भारतीय पुलिसत वं वयागु-वं वयागु ख्वः स्वत पलख अमिसं राम दाइ व गोविन्द फियो तःगु नं, लुङ्गी, गंजी व चप्पल पालं पः स्वत ।

भारतीय प्रहरीतय्गु व काथंमछिंगु पहः खाडः मेम्हा प्रहरी अफिसर थःगु लाहातयया पेस्तोल आकाशपाखय स्वकः तःसिकं हक धालः - 'बन्द यो छंगु भाषण ।' मेपुं फुक्क प्रहरीत प्यख्यरं घरेयाडः बन्दुक वया पाखय स्वकः तःगु दः । पूर्वपाखयया छक्व क्वथापाखय मिखा भाय याडः छम्हा प्रहरी अफिसरं- 'श्व क्वथा छं कायो तयागु खःला ?' धाधां क्वथाय् द्रहँ वान । व लिसँ नेम्हा प्यम्हा बन्दुकधारी पुलिसत नं द्रहँवान । तासी च्वंगु 'चीन सच्चित्र' धाय्गु छगू चिनियाँ पत्रिका लाहातय काकां अफिसर हाल 'श्व गनानं वला ?'

राम दाइनं अःपुक लिसः बिल - 'श्व पटनाया छगू साफू पसलं न्याडागु बर्माया कायुनिष्ट तय्गु स्वतन्त्र संग्रामया छपा साफूचा (पुस्तिका) तासिचां लिककं छम्हा प्रहरी अफिसरं स्वत । "थाकिन वा थिन थिन" धाय्महा कम्प्युनिष्ट नेतां च्वयोतःगु उगु साफुचाय् च्वयो तःगु छध्व थथे दः- 'राज्य सत्ता बन्दुकया नालं प्याहाँ वै ।'

प्रहरी जवानतयसं छु छु नं लुडकागु थें ताय्कः तिं तिं न्हयो व साफूतिं रामदाइता नक्सलवादी खः धाय्केगु कुतः यात । राम दाइनं ध्याच नकः लिस बिल - 'श्व साफू भारतय सड्कटकाल लागूयाय हाँ कलकत्ताया छगू थाकुई (प्रेसय) छापय यागु खः । थुकिया पिथनामि यँया निरञ्जन गोविन्द बैद्य खः ।'

राम दाइया उगु लिसलं भारतीय पुलिसतय् छक छुयाय्-छुयाय् जुल । अः अमिगु मिखा जाथुयता तयो तःगु सःपा (गुड्ठा)व कोइलाखय लात । 'श्व बाकसय छु छु दः ?' सःपा व कोइलाया बाकस पाखय कय कयँ छम्हा प्रहरी अफिसर जागयं जुल ।

'छं स्वयो हे च्वंगु दः, श्व चाय्कः तयागु बाकस हे खः, कोइला व सःपा जक दः ।' - राम दाइ नं छु हे मथुथें च्वंक लिस, बिल । प्रहरीपुं भातिचा ग्यापुथें खानय दत । मेम्हा छम्हा प्रहरी अफिसर राम दाइ पाखय स्वयो धाल 'श्व सःपा व कोइला दुनयँ छु दः ।'

सच्छि व न्हयःन्हयगुगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

‘थमनं हे स्वः’ वं लिसः बिल ।’

पलख पुलिसतय् मिखा मिखा ल्वाकल । छम्हा प्रहरी अफिसर पिनय पाखय ब्वाकः प्याहाँ वान । पलखलिपा छम्हा गरिबम्हा जलाखालाता गःतां ज्वड, लुत्तुलुयो व प्रहरी अफिसरं क्वथाय् दुता हल ।

व गरिबम्हा मनु थरथर खाकः चवन । प्रहरी अफिसर म्हूतुल्हाड व मनूता ज्या ब्वत- व सःपा व कोइलाखय् बम दः ला कि मरु स्वः ।’

बम याय्गु खाँ न्यनयवं व ज्वडः हःम्हा गरिबम्हा मनु ग्यात अलय व सःपा व कोइला तयोतःगु बाकसय लाहातं वालः स्वय मखु दक धाल । उलिजक धायवं मेम्हा पुलिसं व गरिबम्हा मनुता बन्दुकया कुदां दा दां धाल- ‘माल स्वः उकि छु दः स्वः ।’

गरिबम्हा मनुसिं बन्दुकया कुदां नयों तुं चवन अलय पुलिसत थः हे नं कोईला व सःपा या बाकसं तापाक्क चवन ।

राम दाइता आना फुक्क जलाखालापिसं म्हा स्यू । फुक्क सिता वं ज्वज्वलपा, अभिवादन (भाग्य) धायो मानय याइगु । व विदेशी जूसां दाजुकिजा थें मिलय जुयो चवनिम्हाखः । व गरिबता प्रहरीं दःगु पाँ पाँ वं धाल - ग्यायम्बः किजा बम व बारुद छुं हे मरु, सःपा व कोइलाजक खः लिकायो क्यो ।’

गरिबम्हा मनु सःपा लिकायो बायँ तल अलय कोइला प्वक क्यन । पलखलिपा पुलिसतयसिं क्वथाया चाकलीं छुं दःला जक मालः चवन । छुं छुं लुइके मफयो भन निराश जुल । चुकय् घरबेतीया स्वम्हा कायपिन्ता लासां थाडः हयो प्रहरीतयसं ‘श्व नेपाली सु खः अलय सुनं धायो डेरा बियागु ?’ धायो केलफेल याडः चवना । देनयूता फिइगु नं हे फिइकः ब्वडः अःपुं व गरिब घरपति थर थर खा खां थमनं सियाक्व खाँ काडः चवन । पिनयनं मेम्हा प्रहरी अफिसर वयो राम दाइकय् न्यन - ‘मेगु क्वथानं छंगु

हे खः नि, वनं चाय्की ।’

अमिसं रामदाइता पिस्तोल व बन्दुक क्यं क्यं मेगु क्वथा पाखय् यंकल । पिनय चाकलीं बन्दुक तेसय याडः चवंपुं पुलिसं घेरय् याड, तःगु दः । अपुं फुक्क सतर्क रामदाई छतिं हे मग्यासीं मेगु क्वथा पाखय वान । लुखाया सिखः लिकायो क्वथाया खापा चाय्कल, द्रह वाडः मता च्याकल । प्रहरी अफिसरपुं हुरुरुरु द्रहँ वल ।

‘ग्व माओत्सेतुडया साफू त ग्व ?’ प्रहरी अफिसरतयसं पाँपाँ चिडः तःगु साफूत पुइकं पुइकं न्यन । रामदाइ नं छम्हा छम्हा पुलिस अफिसरपिन्ता नेगू स्वंगू साफूत लाहातय् तयो बिल । प्रहरी अफिसरपिसं साफूति माओत्सेतुडग मालः चवन । अलय व साफूया खोलय अंग्रेजीं चवयो तःगु जुल-लेनिनया चवसु मुना खण्ड - १, २, ३ ।’

अपुं मध्येया मुख्य अफिसर वयो राम दाइया न्हयपतय् विस्तारं धाल - “पेस्तोल गना दः ?” बाकस चायकिसा ।’ व अफिसरं थःगु लाहा छग- तुइगु बाकसया चवयतल । राम दाइ बाकसय् तालं चाय्क, दराज चाय्कः बिल । व अफिसरं बाकसं नं लिकाकां धायो चवन-श्व छु, व छु ?”

रामदाइ नं धाधां यंकल - श्व दोलाइँ वः, जिं फियगु नं ।’ हाकुगु ग्यावर्जिनया पाइन्ट क्यडः हकनं न्यन- ‘श्व नं छंगु खःला ?- ‘ख’ प्रहरी अफिसर पलख नय थें स्वयो चवन अलय वाकसय तयो तःगु

भ्वँत स्वयो चवन । अजु चायो वं न्यन -श्व छु भाय ?’

‘व नेपाली, नेवारी व सायँ भायँया पौत खः ।’ -राम दाइ न्हयल :न्हयल धायो चवन । प्रहरी अफिसरत भातिचा निराश व पश्चातापया मतिं छटपटी जुल । अलय राम दाइया लाहातय छुं छुं भ्वँत तयो तःगु जुल । गुकी पुलिसतयगु ध्यान मवानि । प्रहरीत क्वथां प्याहाँ वयो लाछी वल । रामदाइ सन्तोषया सास ल्हाडः स्वाभाविक मुद्राखय् व भ्वँत छगू साफूया दश्वी स्वथाडः छ्वत ।

अफिसर तसलं हालः- ‘ग्व व सी आइडीइन्सपेक्टर ?

सच्छि व न्हयःन्हयगूगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

वाता थाना हःनय थानय् न्ही ।’

ब्याग क्वखायो तःम्हा, न्हःपां खापा ध्यूं वम्हा, सादा पोशाक फियो तःम्हा यें नं वम्हा धायो मखुगु म्हासिइका बियो च्वंम्हा उम्हा मनुया ख्वः ख्युंक, हनय दाँ वल । ‘मखुगु (रिपोर्ट) खाँ काडः स्वंगू तुं चौकीता दुःख बिइम्हा बदमास, ग्व बन्दुक, पिस्तोल व बम ?’ - प्रहरी अफिसरं तंपिकायो न्यन । सिआईडी इन्स्पेक्टर गल्ली व अपराध बोध ताय्क, सुंकः कपः क्वछुडः दाडः चवन ।

स्वम्हांतुं अफिसरं टेबुलया चाकलीं मेचय च्वडः राम दाइता नं फेतुयता धाल । छम्हा अफिसरं सीआईडी इन्स्पेक्टरता क्यँ क्यँ धाल- श्व वदमासं याडः थौ जिमिसं छिता दुःख बियलात । श्वं सुयाय्गुं धेबा नयो छिता दुःख बिय तांगु जुइ । थजपुं घुस्याहा पुलिसतयसं याडः भारतीय प्रहरीया बदनाम जुगु खः ।

मेपुं अफिसरपाखय स्वयो वं धाल - चान्हसिया १:०० ता इलय जुइन । अः मुचुल्का दयकी ।

अपुं मध्ये छम्हा अफिसरं मुचुल्का च्वत । १५ मिनेट लिपा मुचुल्का ब्वडः, न्यंकल । मुचुल्का च्वयो तः काथं - प्रहरीं खान तलासी यात । छुं नं वस्तुत बरामद मया । प्रहरीं छुं नं सामान कःगु नं मरु ... ।’

मुचुल्काया क्वय स्वम्हांतुं अफिसरपिसं लाहाचिं तल अलय प्यम्हाम्हाखय् राम दाइता नं लाहाचिं तयकल । मुचुल्काया प्यंगू प्रति मध्ये छगू प्रति राम दाइता ब्यू ब्यू प्रहरी अफिसरं धाल - जिमिता दुःख लगय् जु, छिता दुःख बियलात, छिता ल्वाभः (हात हतियार)मुडः तःगु अलय नक्सलवादीत नपां स्वापु दःगु द्रुपं बियो तःगु खः ।

प्रहरीत फुक्क जुलं बुपुं थें च्वंकः ख्वः ख्युंकः चुकं छम्हा यायां प्याहाँ वान छम्हा प्रहरी अफिसरत रामदाइता ज्वज्वलपा धाधां विदा फ्वडः वान ।

गोबिन्द छगू क्लामय च्वडः भारतीय प्रहरी तयगु वादविवाद व व्यवहार स्वयो च्वना । वयागु ख्वालय गुब्लें तं प्याहाँ वयो तमं ह्योइगु अलय गुब्लें वयफःगु आपद लुमांकः ग्या पहः खानय दैगु । लुखाया खापा तिडः वं राम दाइता धाल - ‘राम दाइ ! साफूत व सामानत मिलय याय्नु’ गोबिन्दं नेगूंतुं क्वथाय् च्वंगु साफू व सामानता क्वथाय छगू छगू यायां मिलय याडः चवन । रामदाइ मुसुमुसु न्हयलः साफूया दशवी थमनं स्वथाडागु भ्वँत हकनं न्हापायाथाय्तुं तयो सन्तोषया सास ल्हात । उब्लेलाक उखय्या क्वथां गोबिन्द वयो धाल -‘विदेश्य् च्वनय् मयल दाइ, स्वदेश्य् हे जनताया दशवी ज्या सानय् नु ।’ उगु इलय गोबिन्दं घरपतिया स्वम्हांं कायपिन्ता प्रहरीं इवः लाक तयो छाय् डेरा बियागु दक ब्वः बियो च्वंगु अलय घरपतित थुरुथरु खाकः

च्वंगु लु लुमांकः चवनः ।

रामदाइ नं धाल - ‘क्रान्तिया लौपु अःपुगु मखु । क्रान्तियालागिं थःगु देशया जक परिस्थिति काथंछिडां मज्यु जलाखाला देशत व अन्तरराष्ट्रिय परिस्थिति नं काथं छिनय मः । अधेधाय जलाखाला देया जनतायाय् नं समर्थन व ग्वाहाली मदयक मगा । भ्नीसं अपलं अपमान व दुःखत फयो थःता परिपक्व यायां वानयमः।’ थजगु गन्थन नेम्हासिया दशवी जुजुं वान । क्वथाय् मता च्याड तुं च्वंगु दः । लकस सुनसान हःसः मरु ।

अकाभकां सुननं खापा ध्युंगु सः ताय दत । रामदाइ क्वथां प्याहाँ वल, द्यो तुइय् धुंकगु जुयो च्वना । चुकयपाखयया खापा चायकल । स्वम्हा घरपति दाजुकिजापुं लाहा बिन्तियाडः राम दाइता धाल- राम बाबु जिपुं साब हे ग्याय धुन । जिमि परिवारया सुं नं दुजपुं मिसात मचाखाचात नपां चच्छी तक ग्याडः देनय मफः । प्रहरीं जिमिता खबरदारी याडः वांगु दः । जिपुं गरिबपुं खः । जिमिसं छुं हे मसिया । दया याडः छन्हू नेन्हुया दुनयँ डेरा त्वः त बिया ।’

सुभाय, छिक पिन्ता । थुलिमछिं ई तक छिकपिनिगु छँ तयो दिल । छन्हू नेन्हुया दुनय जिं मेगु डेरा स्वय । छिकपिन्ता दुःख बियगु जिगु मति मखु ।’

गांसीचा चिकम्हा गोबिन्द खँल्हाबल्हा न्यं न्यं ख्वः ख्युंकः दँ चवन । राम दाइ नं वाता हःपा ब्यू ब्यू धाल - ज्यू, भ्नीसं अः न्हूगु डेरा स्वयमः । तयार जु अः चिया त्वनय् नु ।’ गोबिन्दं हकनं मनया खाँ ब्वत -धात्थें भ्नीसं थःगु देश्य् ज्या सानय मज्यूला ?’

‘ज्यू अलय सर्वहारा वर्गया थःगु धाय्गु छु दः धक ? भ्नीगु हे देशय भ्नी कतः थें जुल, उकिं हे भ्नी विदेशय वयागु’ ज्यासाड नैपुं मजदुर वर्गया थःगु देश दैमखु धाई । अथेनं भ्नीसं व्यवहारय् थःगु हे देशया मुक्ति व क्रान्तिखय् जुय हे मः । छगू छगू देशया मुक्ति व क्रान्ति अन्तरराष्ट्रिय कम्युनिष्ट आन्दोलनयाय् हे छब्व जुई ।’ वं धाल ।

गोबिन्दं कपः ल्हुकु ल्हुकु यायां न्यडः चवन । ‘राजनैतिक जीवन थथे हे खः । श्व नपां भ्नीसं प्यथाय् डेरा हिलय धुन ।’

पिनय् हिती नाः फ फं मिसात थबंथवय् खाँ ल्हाड चवन - ‘म्हेग चान्हय त्वालय व पुखुया प्यख्यरं बन्दुक (तुबः) व भाला ज्वडः च्वंपुं पुलिसतयसं घेरेय् याडः तःगु । जिमितायां अः राम दाइता पुलिसं ज्वडः यंकिगु हे जुल ज्वी धायो गुली पीर कः । बांलापुं मनुनतयता पुलिसं छाय दुःख बिइगु जुइ ल्हा ।’

छवः तक त्वालय व उगु थासयया छँ छँ, चुकय्, बजारय्, चिया पसलय, ताडी त्वनिगु थासय वहे खाँ ल्हाडः च्वंगु जुल ।

(२०५८ साल)

मिसामस्तयता न्हःपां लाहातय ज्या बियमः

नगर प्रमुख सुनिल प्रजापति

थुगु ज्या भूवःन्हयाकः चवडा । थौ खुन्हं हे गुली गैर सरकारी व अन्तरराष्ट्रिय गैर सरकारी संस्था तयसं पाँचतारे होटल होटलय महिला दिवस डायकः चवंगु दः ज्वी । व बुखाँ प्याहाँ वलकी फुक्कसिनं सिई । अलय् धात्थे खःगु छगू खाँ छुलय धःसा मेगु थासय ज्याभूव याय्वं धात्थे याय् पुं ज्यासाडः नैपुं मिसामस्त न आना दै न ज्याभूवः या खाँ व श्रमिक मिसातयसं थुई । अमिगु लागिं महिला श्रमिक दिवस ख्वयला न्हयलय्ला या विषय थें जुई ।

नेपालय निरड्कुश राजतन्त्र क्वथयो संघीय गणतन्त्र पलिस्थायागु १७ / १८ दा दत । अथेनं मिसातयसं उथिंग्यकः हक कायता अजनं ल्वाय मःगु अवस्था दःनि । छाय थथे जुला ? छु फुक्क सिनं उथिंग्यक अधिकार काय मःगु मखुला ?

नेपःया संविधानया धारा ३८ (उपधारा (१) य् 'महिलाको हक' शीर्षकय् चवयो तःगु दः - छम्हा छम्हा मिसातयता लैङ्गिक भेदभाव मयासैं समाजय वंशीय हक दै । थव अधिकार समाजय गुलितक छ्यलःतःगु दः । अथेहे उपधारा (४) खय् राज्यया फुक्क निकायसं मिसातयता समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तया लिधंसाय सहभागी जुयगु हकया व्यवस्था याडः तःगु दः । उपधार (५) खय् मिसातयता शिक्षा, स्वास्थ्य व लाहातय ज्या बियगुलि सकारात्मक विभेदया हक दैगु व्यवस्था दः ।

संविधानं बियोतःगु उगु हक छ्यलयता नं मिसातयसं अनेक जालसाजी वा बेइमानी खः ।

मिजंत चवयचवनिगु पुरुष प्रधान समाजय समानुपातिक प्रतिनिधित्वया व्यवस्था मयागु जूसा राजदूत थजगु व मेगु चवय चवयया पदय मिसात तैगु म्हवचातक सम्भावना दै । न्हूगु संविधान जारी जुय धुडानीं अपलं मिसातयसं उगु मौका काय दत ।

सन १९१७ या समाजवादी क्रान्तिलिया सोभियत संघय मिसात व मिजंतय दश्वी छुं हे मपात । शिक्षा, स्वास्थ्य, लाहातय ज्या वियगु थजगु फुक्क थासय मिसातयता हृदाय तयो ज्या साना अः पाखुयहे (आरक्षयाया) म्वल । पाखुयगु छुं ई या लागिं बांलासां उकिता स्थायी, परन्तु तयो तयगु बांला मजु । पाखुयो तयगुलिं धिं धि. बल्लाया भावना म्हवँ यायां यंकी । फःपुं योग्यपिसं स्वयो कमजोरपिसं मौका काइगुलिं भिंक ज्या जुइगु स्वयो गुणस्तरय नं म्हवँ जुजुं वानय् फः ।

संविधानं ब्यूगु व हक छ्यलयता नपां मिसामस्तयसं अनेक समस्यात फय मः । राजनीतिखय मिसा मस्तयता देया मू मू पदय बच्छी (५० प्रतिशत) प्रदेश व संघीय संसदय ३३ प्रतिशत (स्वबबय छबब) व स्थानीय तह वडाखय ४० प्रतिशत प्रतिनिधित्व बियमःगु धायो तःगु दः । नगर प्रमुख वा उपप्रमुख सभामुख वा उपसभामुख छम्हा मिसात मतसैं मगागु बाध्यात्मक संबैधानिक व्यवस्था दः । अलय राजनैतिक दलत छगाथी जुयो गठबन्धनं चुनाव ल्वाडः व नेगुंतुं पद प्रमुख व उपप्रमुख नेम्हां मिजं तंतुं जूगु अपलं पालिकात दः । थव छगू काथंया दलतय पाखं मिसातयगु हक लाकःकायगु जालसाजी (जः) वा बेइमानी खः ।

न्हिं च्याघौ ज्या, उथिंग्यक ज्यालाया माग याडः थौ स्वयो १९६ दा हौं जूगु आन्दोलनया लुमन्ति हलिमय व्याक अन्तरराष्ट्रिय महिला दिवस डायकः चवंगु दः । भ्नीसं कलेजपाखं

पुँजीवादी राज्य व्यवस्थाय मिसातयता न्याय मियथा वस्तुथे याई । दायँ द्रछि नेद्र म्हयाय् मस्त खुला सीमा पुइकः यंकः भारतया मू मू सहरय् मिय् यंकिगु बुखाँत प्याहाँ वयो च्वंगु दः । पुँजीवादी व्यवस्था यायगु लवःनपां स्वाडः स्वइगुलिं यक्व यक्व लबः दैगु जूसा व थःमिसा, म्हयाय्जक मखु विष मियतानं लिफः स्वइमखु ।

देशय राजनैतिक ह्यूपा वला धःसां अज नं कु संस्कारत त्वःतगु मरुनि । गां गामय अपलं मिसात छाउपडी (थियमज्यू धाइगु), बोक्सी थजगु कुसंस्कार पाखं नं पीडित जुयो च्वंगु दः । दाइजो (क्वस) प्रथा, घरेलु हिंसा थजगु थी थी घटनात पाखं नं मिसात पीडित जुयो च्वंगु दः ।

श्व लैङ्गिक जक मखु बर्गीय समस्या नं खः । पुँजीवादी व्यवस्थाय गरिव मनूतयता मनूया ल्याखय हे तैमखु । गरिवपिसं ल्या चा मरुगु जीवन फयो म्वाय माली । लबया निति मनूत न्याय मिय याय्गु अपराध नपां कानून दयक बैध याई । वैदेशिक रोजगारया नामय गुलिं कम्पनीतयसं नेपःया ल्यासे ल्याम्होपिन्ता छँ बँ बैङ्क व वित्तीय संस्थाखय् धितो तय्के बियो विदेशय छ्वयो च्वंगु दः । गुलीं मिसामस्त वस्तु थें मियो छ्वगु बुखाँत नं प्याहाँ वयो च्वंगु दः । अजगु अपराध याइगु कम्पनीतयता सरकारं कार्वाही याय्गु पलि हानय्गु याडः च्वंगु दः । अज गुलिसितायां गैरकानुनी लाँपुं विदेशय छ्वयगु याडः च्वंगु दः । गुकीं यक्व यक्व युवातयसं विदेशय खिचां मस्यूगु दुःख सियो च्वंगु दः । मिसात व मिजंत उथिंयंगं हज्याय मफू तलय समाज हज्याय फैमखु । थजगु उथिंयंगु व्यवहार समाजवादी व्यवस्थाय जक जुई । चीन, सोभियत संघ, उत्तर कोरिया थजगु समाजवादी देशत थुकिया उदाहरणत खः ।

अः ख्वप सर्कलय व्वनिपुं व्वनामिपुं मध्ये बच्छी स्वयो अपः मिसामस्त हे दः । थुकीं अ डादा हिदा लिपा देया राजनीति, प्रशासनिक व न्यायिक थजगु फुक्क लागाय बच्छी स्वयो अपः मिसात न्हयलुवा जुइ धाय्गु अनुमान याय् फः । थौं कलेजया ज्या भूवः खय व्वतिकःवपुं मिसामस्त स्वयो नं थथे हे धाय् फ ।

समाजय ह्यूपा फुक्कसियालागिं निःशुल्क समान शिक्षां जक याय् फै, जुय फै । अजनं नेपःया गांगामय काय व म्हयायता व्वंकयगुलि पाकः व्यवहार याडः च्वंगु दः । श्व फुक्क जनताया चेतनास्तरय् भर परय् जुइगु विषय खः ।

ल्यासे ल्याम्होपिन्ता राजनीतिक शिक्षा बिय मः । सु नं छु ज्या याता ? उकिता सिइकःथुइकः मतदान याःसा बांलागु लिचवःवैगु । भी अः ख्वप सर्कलय च्वडःच्वडा । थुगु कलेजया संस्थापक अध्यक्ष प्रेम सुवाल प्रतिनिधिसभा सदस्यखय उम्मेदवार जुयो दिल । यक्वसिनं ख्वप नगरपालिकाया ज्या याता च्व छाइगु । संघ, प्रदेश व स्थानीय तहया महत्वपूर्ण मनूत नं ख्वपय चाह्यू वयो सयकःथुइकः वानिगु । फुक्क सिनं धाय्थें ख्वप नगरपालिकां थें थः पिसं नं कलेज, अस्पताल चायेकेगु खाँ कानी । थौं कन्हे ख्वप दे उदाहरण काथं कायो च्वंगु दः । श्व फुक्क नेपाल मजदुर किसान पार्टीया देन खः । थजगु पार्टीया उम्मेदवार निर्वाचनय बुगुलीं यक्व यक्व मनूत अजु चायो च्वंगु दः । गनां भीसं व्वनामिपिन्ता नं भीगु योगदानया खाँ थुइकः कानय मफूताला छक लिफः स्वयो समीक्षा मयासैं मगा ।

(ख्वप नगरपालिकाया प्रमुख सुनिल प्रजापतिजुं ख्वप कलेज ख्वप कलेज अफ ल व ख्वप मा.वि.या ग्वसालय ११६ कगु अन्तरराष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवसया लसताय आइतबार ग्वसःग्वगु प्रवचन ज्या भूवःसं वियो द्यूगु न्वचुया भाय हिला- सं.)

निर्वाचन पुलांगु व न्हूगु विचःया दथ्वीया ल्वापु

विवेक

समाजं सभ्यताया ताकी गगं हज्याइगु इलय न्हूंगु व पुलांगु विचःया दथ्वी संघर्ष जुजुं वगु खानय दः । दास मालिकया विरुद्ध दास विद्रोह सामन्तवादया विरुद्ध पूँजीपति वर्गया संघर्ष व पूँजीवादया विरुद्ध समाजवादी विचःया संघर्ष मंदिकक हज्याड च्वंगु दः । फुक्क हे आन्दोलन व विद्रोह तः लाइ धायगु खाँ मखु । विचारं हज्याडः वगु आन्दोलन तःक तःमलासनं छन्हू व तःलाइ, आजूइ धयनि । थौतकया समाज विकास वैचारिक आन्दोलनया लिचवः खः ।

शासन सत्ताय् वापिसं थःगु शासन ता ई तक ल्यंकः म्वाकः तयूता ज्यूगु मज्यूगु अनेकाँ उपायत याई । साम, दाम, दण्ड, भेदया नीति राज्य सञ्चालकपिसं यक्व यक्व हाँ निसं कः घाडः वयो च्वंगु नीति खः । अथेनं व नीतिं न्ह्याब्ले ज्या याइमखु । जनता राजनैतिक रूपं सचेत व क्रान्तिकारी विचःया लिधंसाय् छप्पाछधि जुयवं अमिसं पुलांगु बिचः त्वःत न्हूंगु बिचः ज्वडः हज्याई । छगू छगू देया इतिहास थजगु पुलांगु विचःया विरुद्ध न्हूंगु विचलं थाय कायो त्याकः हज्याडः च्वंगु दः ।

नेपःया इतिहासय राणा शासनया विरुद्ध सः थक्कपुं प्रजातन्त्रवादीपिसं हूंगु व प्रगतिशील विचः ज्वंगु खः । १०४ दाँया जहाँनियाँ शासन २००७ सालय क्वदल । प्रजातन्त्रया अनुभव याय धुपुं जनताया विरुद्धय राजतन्त्रं २०१७ साल निसं २०४६ साल तक ३० दा शासन यात । २०४६ सालया आन्दोलनं व नं क्वः थयो प्रजातन्त्र पुनः स्थापना यात । व आन्दोलन वा विद्रोह शासन सत्ता हिलयगुया लागिं जकमखु वयां सामन्तवादी विचःया विरुद्ध

प्रजातान्त्रिक विचलं त्याकगु खः । उगु आन्दोलन जनताता नुवायगु, च्वयगु, सभा सम्मेलन याकयगुतक मढ्यूसं तःगु पञ्चायतं तयोतःगु प्रतिबन्धया विरुद्ध दल चाय्के दःगु स्वतन्त्रता नपांया अधिकार बिल । २०६३ सालय संबैधानिक राजतन्त्रया थासय गणतन्त्र पलिस्था यात । संबैधानिक राजतन्त्र व गणतन्त्र जनताया जीवनय् उलि पाःगु मरुसां छगू विषयलय् धःसा अपलं पाःगु खानय दः । संबैधानिक राजतन्त्र दःगु देशय जनताया काय म्हायाय्पुं गुब्ले जुजु जुय फैं मखुसा गणतन्त्रय् जनताया कायम्हायाय् पुं नं राष्ट्रपति जुय फैं । २०६३ सालय गणतन्त्र घोषणा याय् धुंकः डा. राम वरण यादव न्हपांम्हा, वनलिं बिद्या भण्डारी अलय् रामचन्द्र पौडल स्वकम्हा राष्ट्रपति जुल । गणतन्त्र मवगु जूसा व जुय फैंगु मखु । न्हपांम्हा राष्ट्रपति यादवं छक धायो द्यूगु खः - जि धनुषाय मेँ लहिड च्वडाम्हा मनू, हकनं वहे ज्या याडः च्वनय ।' थव मेपुं राष्ट्रपतिपिन्ता नं लागू जुई । उकिं थव सत्ता व मनूजक ह्यूगु, मखु विचलय हे ह्यूपा वगु खः ।

पूँजीवादी शासक तयसं पूँजीवादता थःगु आजु तायकी । अमिसं मेगु छुं हे स्वयम्बः धायगु मतिं हज्याई । पूँजीवादं फुक्कसिता थःथ गु क्षमता पिब्वयगु मौका बिइगुलीं दकलय बांलागु व्यवस्था जक दावी याई । उकिता म्वाकः तयता उकिया मभिं मचःगु खाँ ज्यायाता तपुयो पूँजीवाद याय हे वयबय याडः च्वनिसा मेगु बिचःता म्वाकय हे मबियगु असफल कुतः याई ।

पूँजीवादं जनताया समस्या ज्यंकय

मफैगुलिं मनूतयसं न्हूँ न्हूँगु समस्या ज्यंकयगु उपायत मामां वानी । वहे चिन्तनया लिचवः काथं समाजवादी बिचः हःनय वगु खः । हलिमय थौं तक विकसित विचः त मध्ये समाजवादी बिचः न्हूँगु (नवीन) विचः खः । समाजवाद स्वयो बांलागु व न्हूँगुविचः अः तक विकास जुगु मरुनि ।

आदर्श समाज निःस्वानयता चिन्तन-मनन यापुं मनून धःसा म्हावचा मखु थोमस मोर (सन १४७८-१५३५) जुं 'कल्पनाको लोक' साफू च्वयों दिला । वयकलं छम्हा छम्हा मनूया दुःख मरुगु, उसायें बांलागु, लसतां जःगु जीवनया कल्पना याता । मेपिनिगु लसता लाकः कायो थः जक लयतायो जीवन न्ह्याकिगु ज्या मिलय मजु धायो वयकलं बांलागु ज्याया लिचवः बांलाइगु अलय बाँमलागु ज्याया लिचवः नं बाँमलाइगु बिचः प्वंकगु खः । मचाखाचातयूता बिचः याइगु शिशु स्याहारकेन्द्र निसं फोहर थासय लाकयगु निसं सहरया जनताया सुरक्षाया खायें नं चिन्ता याता । अथेहे आदर्श समाजया कल्पना यापुं मध्ये सेन्ट साइमन (१७६०-१८२५), चार्ल्स फ्यूरियो (१७७२-१८३७) रोबर्ट ओवेने (१७७१-१८५८) पुं नं खः । अमिसं ज्यामितयगु (मजदुरपिनिगु) पार्टीया कल्पना याता । छथाय जाथुयो नयगु साभा भुथु, मनोरञ्जन, थव घौ जक ज्या सांकयगु निश्चित घण्टाया ज्याया व्यवस्था दयकेगु बिचः पिकाला । उब्लेया सामन्तवादया विरुद्ध व छगू आदर्श समाज निः स्वानयगु न्हूँगु बिचः खः । उकिं अमिता 'काल्पनिक समाजवादी पुं' धायो म्हासिइकला ।

मार्क्स व एंगेल्स (१८४८ य् च्वंगु

सच्छि व न्हयःन्हयगूगू स्वप पौ, बःच्छि पौ (पाक्षिक)

‘कम्युनिष्ट घोषणापत्र’ पिथांसेलीं हलिमय ताछगू न्हूंगू बिचः बिल । व खः-समाजवादी बिचः व उब्लेया लागिं जक मखुसैं अःतक याय्गु हे क्रान्तिकारी बिचः खः । सामन्ततय्सं शासनसत्ता अःपुक त्वःति मखु । पुँजीपतिवर्ग नं शान्तिपूर्ण ढंगं सत्ता लः ल्हाडः बिडमखु धायो माक्सं व ऐंःगेल्लसं विश्वता धवाथुडकः काना ।

सन १८७१ य् पेरिस कम्युन अथेहे बलं क्वत्यलः मजदुरवर्ग शासन सत्ता लाकः कःगु क्रान्ति खः । व पुँजीवादया विरुद्ध समाजवादया विश्वया न्हपांगु दसु खः । पेरिस कम्युन असफल जूसं मजदूर वर्ग शक्ति शासन सत्ता लाक काय् फै धाय्गु माक्सं व ऐंगेल्सया बिचः त्यागुया दसु खः । रूसय् समाजवादी बिचः हकनं छप्पाछधि जुयो हज्यात नपां १९१७ सं बोल्सेविक क्रान्ति नं जुल । व पुलांगु बिचःया विरुद्धय न्हूंगू बिचःलं त्याकःगु खः ।

पुँजीवादी तय्गु थःगु स्वर्ग लाकः कः गुलिं समाजवाद असफल याय्ता अपुं मदिकक कुतः यायां वान । अलय १९९१ सं आना हकनं पुँजीवाद लिताय् हल । कम्युनिष्ट नेतातय्के समाजवादी बिचः खय् विचलन वसेलिं समाजवादी व्यवस्था असफल यात । थुकिया अर्थ समाजवादी बिचः हे बुत धाय्गु खाँ मखु । हलिमय्या कुं कुलामं थौं नं समाजवादी बिचः भन भन स्यल्लाक प्याहाँ वयो च्वंगु दः ।

पुँजीवादीतय्सं स्वतन्त्रताया नामय निर्वाचनया लिधंसाय् पुँजीवादया आयु तातुकय्गु ज्या याडः च्वंगु दः । समाजवादी नेतात नपां निर्वाचनय् त्याकः सरकारय्

वानयवं पुँजीवादया आयु ताः हाकय्गु ज्या याडः च्वंगु दः । समाजवादी नेतात नपां निर्वाचनय् त्याडानिं सरकारय् वाडानिं कपः क्वछुक आत्मसमर्पण यागुलिं अमिसं निर्वाचनता कम्युनिष्टत सिघयेकेगु ज्याभः काथं छ्यलः च्वंगु दः ।

नेपालय एमाले २०४६ साल व माओवादी २०६४ साल निसैं चुनावय भाग कायो सरकार वांगु खः । पुँजीवादी सरकारय् वां सां निसैं अमिगु क्रान्तिकारी धःलय् खतं नयो वल । अः राप्रपा, नेका स्वयो छु भाति हे एमाले व माओवादी मपाय धुकल । अपुं फुक्क छगू हे देंचाय्गु लैं थें खः धाय्गु बांलाक हे सिय दय धुकल ।

प्रतिनिधिसभा निर्वाचन-२०८२

एमाले व माओवादी तय्सं थः ता कम्युनिष्ट धः सां कम्युनिष्ट बिचः काथं अमिसं ज्या सानय्गु त्वः तल । चुनाव त्याकय्ता पुँजीवादी पार्टी तय्सं छु छु उपायत छ्यलिगु खः व फुक्क एमाले व माओवादी नं छ्यला । चुनावबलय भवय नकयगु, धेबा इयगु, बलं क्वत्यलय्गु, प्रशासनया दुरुपयोग याय्गु थजगु अनैतिक फुक्क ज्यात याता । उकीं निर्वाचन अः बिचःया धिंधिं बल्ला मखुत । धेबा व दलतय्गु धिं धिं बल्ला जुल । अः नेका, एमालेले थजपुं देया तः तः हांगु पार्टी धः पुं पार्टीत मिलय जुयो सरकार चलय याःसां ल्यासे ल्याम्हो पिनिगु आन्दोलनय् नेन्ह्य् टिकय जुय मफ । थुकिया म् हुनि विचारहीन राजनीति खः ।

निर्वाचनय् बिचः बुयफः अलय सही बिचः गुब्ले हे बुडमखु । बिचलय् कः

घाडः च्वंगु पार्टीत छन्हू न्हपा छन्हू लिपा थःगु आजुई पक्का नं थयनि । धात्थें खःगु बिचःज्वडः च्वंगु म्भवचा जुयफः अल्पमतय् लायफः, अथेनं छन्हू सत्य त्याडः हे त्वः ति । ग्यालिलियो व कोपर्निकसपिसं पृथ्वी ग्वःला धाय्गु बिचः प्वंकसेलिं ज्यान सजाय फयमाल । अः थौं वयो हलिमयया ७ अर्ब स्वयो अपः मनूतय्सं अमिगु हे बिचःता कःघाडः च्वंगु दः । खःगु बिचःता हुलं हिडके फैमखु ।

राजनीतिक पार्टी धाय्गु भीड मखु । अपां कयकेगु, देशया सम्पति छ्वयक नौ या व्यापार धाय्गु राजनीति मखु । राजनीति छगू सिद्धान्त व बिचः ज्वडः छप्पा छधि जुयो हज्यागु संगठित शक्ति जुयम । अमिसं आदर्श समाज दयकेगु म्हागस खांकी । थुगु इलय छगू छगू राजनीतिक पार्टीतय्सं थःथः गु सिद्धान्त काथं जनताया दृष्टी प्रचार याडः चुनाव त्याकय्गु कुतः याडः च्वंगु जूसा निर्वाचन छगू धात्थें हे जनताता राजनैतिक रूपं सचेत व संगठित याडगु विश्वविद्यालय जुडगु खः । अः याय्गु चुनावं बिचलं स्वयो हुल ता हे महत्व बिडगु खानय् दः ।

भीडय् बिचः दैमखु । लहैलहै खय् मनूत हुलनपां ब्वाकः जुई । भीड बिचः मरुगु, एकोहोरो व मिखा मखांम्हा थें जुई । अजगु हुलं धात्थेंगु निर्णय याय फै मखु । बिचलं स्वयो हुलया बलं चुनाव त्याकः वःसा अज अपः अराजकता याई, फयमाली । देया कन्हेया भविष्य दयकिगु निर्वाचनय् भीडं मखु बिचलं हाँगः काय मः अलय देः या कन्हेया भाग्य रेखा किय मः ।

**स्वप नगरपालिकाता न्हयाबले सफा,
सुगधर तय्गु सकल नगरवासीतय्गु कर्तव्य खः ।**

ने मुनि सु ? नेपाल छु ?

भीगु भाषा नेपाल भाषा । नेपाल खँवः भीगु खः । श्व खँया दसुतयत मिखा चुलिनय् तयेहया थुकथं लुमने बहः जुउ ।

नेपाल खँवःया प्राचिनताय् इतिहासज्ञतय् विवाद खने मद्दु गुलि श्वया अर्थ ब्याख्याय् खने दु । नेपाल खँवःया विवेचना यायेया न्हयः दकल्य् लुमंकेमाःगु छगू खँ छु धाःसा थौं भीसं छेला वया चवनागु 'नेपाल' नेपाल मखु श्वया न्हयः या रूप 'डेपोल' खः । श्वया हे हिलारूप 'न्यपाल' 'नेपाल' जुयावःगु खः । नेपाल भाषा साहित्य जातः स १९७ हल्य् "... हलासा कुं पालाया डपाल डत तुछेया..." श्वहे सफूया १६६ हल्य् "... दानपनि डेपाल मण्डल्य् संप्रापुर महानगरे .." । नेपालको ऐतिहासिक रूप-रेखा सफूया ४७ हल्य् वालचन्द्र शर्माजुं थथे चवना दिल "... भोटका धर्मग्रन्थहरूमा यो 'ने' शब्द न्यस (Gnas) लेखिए तापनि यसको उच्चारण 'ने' नै गरिन्छ ।"

इतिहासज्ञ प्रो. लेबि थःगु सफुती नेपालया नाम थुकथं चवनादिल LEÚ'VI—Le Ne' Pal.

आदि बवनाः डेपाल यात लुमना । श्वकथं नेपाल भाषाया 'न्य' थें 'ड' नं नेयाहे बवति खः । 'ड' गुकथं श्व भाषाय् ज्यला वनाचवंगु दु छकः स्वये । 'नेपाल' या 'डेपाल' थौं मचवये धुंकुथें मेमेगु 'ड' नं नेपाल भाषाय् हिमगया खँ जुइ धुंकल अर्थात् 'ड' धाक्व धयायें थौंयागु न्वचुइ हने धुंकल । 'ड' थौंया यें व छुं स्थानीय भाषं तंका चवंसा आः स्निहगःया छेलाय् लुमंका वने । 'ड' या थौंयागु रूप गनं न्य जूसा गनं अनुनासिक अनुस्वार व गनं (वं) ना आदि जुयाः हिलाः वना चवंगु दु । ड या न्य जूगु दसु-

ड - न्य

डाता - न्यत

डाका - न्याः का, न्यकू

डा (५) - न्या आदि ।

संस्कृतया शङ्गा व शङ्कर आदि थें न्याःगु 'ड' थपि मखु संस्कृतया थुजाःगु प्रकृति नेपाल भाषाया मखु । अयनं थौंया नेपाल भाषाय् संस्कृत थिथि पेपुं वया चवन । भीगु सुलचं श्व हे हवना भू खंकेत खः । थुकथं भिन्न गोत्रीय संस्कृतनाप अवैज्ञानिक तुलना आः नेपाल भाषायात मयायेमाः ।

भीगु भाषा गुरुड, मगः, तामाड, सँय चिनिया आदि लिसे तसकं थःलाःगु व लिक्क लाःगु स्वापू श्व 'ड' ग्वलं नं कं (उकिं गनं 'ड' यात त्वःफिडकुसां नेपाल भासं त्वः फिडके फडिमखु, जिडिमखु । श्व खँय् नेपाल भाषाया मां भाय् कचामचा भाय् फुकिई भाय् फुक-सिनं दुबः बिया चवनिइ)

नेपाल भाषाय् न्य-ने गवः माःछिचा दु । नेपाल भाषाया पलं स्वयेबलय् श्वया ख्वापलं ध्व 'ने' ग्वलं नं म्हासिइका बिइ ।

भीगु भाषाय् खुताजि कथंया क्रिया मध्ये छता श्व हे 'न्य - ने' गणया जक क्रिया दु - खने, गने, कने इत्यादि । अले मा क्रियाय् ने, न्यने, न्यले, न्याये, न्यये, न्याले, न्याने आदि थथे क्रियाया गणय् जक मखु क्रियाया रूपय् नं दु-खमने, हुने, दिसँने इत्यादि ।

अनलि मेकथंया 'ने' सप्तमी अर्थ कना छुं थाय्यात श्वकाः पिलुइ थथे - दुने-पिने, न्हयःने- लिउने, थः ने- क्वःने, छःने-तः ले, तले - क्वने (थन तःले, तलेया 'ल' व छःने, क्वनेया 'न' वंतुं खः गथे नाः व लः या अर्थ वंतुं । श्व खँ न्वचुतय् स्वभाव विज्ञानं कनिइ) इत्यादि । थजःगु 'ने' इलय् वयाचवंगु नं खनेदु थथे थगुने, नगुने, नयनगुने । श्व कथंया ने लिउने वयाः पिलुउ वयाचवंगु जुल । आः न्हयःने पिबवया चवंगु 'ने' तयत् छकः नं मुनाः स्वये -

निनेबले 'न्यगू- निगू, न्यागू' वः सा मेगु खँग्वलय् नं न्या, न्याला, न्यखु, डाखु खुसित नं थपिं लिसें बाःवइ ।

नेपाल खँवःया 'ने' नं श्वहे कथंया 'ने' खः । श्व 'ने-न्य' यात यंकाः अनेने त्वहःतयाः मेगु भाषाया धाः वनेगु नेपाल भाषाया सामान्य हमया कुचायात जक मखु मेयात हे त्वाहलायेथें खः ।

नेपाल खँवः या 'ने' या छु अर्थ ज्वी ? थननं छकः वायेका स्वये आः । भीगु छयँया बवतिइ श्व न्य-ने- न्हय- हे वयाचवंगु खनेदु । थथे न्यता, न्यकू, न्हयपु, हकू, हकूपता, हाय्, हाय्पं आदि । थपि खँवया पुचः स्वयेबलय् न्य- न्हय यानं ज्वःलाः खने दत । थथे छयँया कुचा खँवःतय्के आपाः न्य खने दया ब्यबले 'न्य' या अर्थ चवय् अथेहे छगू थजाःगु (चवजाःगु) जुल । आः हानं ल्हुकुगाः यात लुमंकाः स्वये संक्रान्तिन्ह - सँलू जूसा 'ल्हुकुगाः' या ल्हु यातनं 'न्ह' हे लुमने छ । अर्थात् थजाःगु अर्थक न्य, न्हय, लिसे श्व 'न्ह' नं धवदूवः । खःसा ल्हुति (बालाजु) यातनं थुकथं चवयनं वःगु धकाः धाःगु जुइमाः ।

'न्य' व 'न्हय'-'ह' थमि थःलाःगु लुमंकेबलय् न्हयः, न्हयःने, हनापा, हाचः, न्हयथु, न्हयथने आदि खँवः नं लुया वइ । श्व खँवःतनं चवय् व थजाःगु इवल्य् हे दु । अर्थात् 'न्हय' या अःखः 'लि' हमय् वयाः पुलि, पालि, ग्वालि, जुयाः क्वय् वयाचवंगु न्हय-न्हयपु जुयाः चवय् वना चवंगु दु । थुकथं स्वयवले नेपालया 'ने' अर्थ चवजाःगु लुमंका काये छि जूवः । खनं नेपाल छगू पाखा पर्वया देश ग्यसुलाक चवजाया चवनेफुगु थाय्बाय् ।

सच्छि व न्हयः न्हयगुगु स्वप पौ, बः छि पौ (पाक्षिक)

नेपाल खँवःया 'न्य' ग्वः नेपाल भाषाया न्वचुं पिलूगु 'ने' धकाः भीसं क्वातुक लुमके फु । थनथाय् श्व खँयात भलसाथां जुया ब्यूगु छगू च्वय् ब्वये धुं गु 'न्यखु' खँवःनं सबुत दसु ब्यूवः । श्वया छगू रूप 'डाखु' नं खः । श्व नेखुया 'ने' या अर्थ व नेपालया 'ने' या अर्थ वंतु खः धकाः कुतिन्यानाः हे धायेछिं । 'खु' या अर्थ 'लः' खः । नेपाल-भाषाया मचाभाय् 'आखु' 'आकु' । पहरी भाषाय् लुखु । दोलखा भाषाय् 'ल्वखु' स्वयंबले लःया अर्थ कं वः । तेखु, नेखु, साँखु, खुसि, खुसचुयके इत्यादि नं खुसि तीर्थ अर्थय् पिलुउ गन मुक्कं लः दइगु हे थाय् तिनि ।

खुहँदो- खुहँर-खँवः र (खुसिया संगम थाय्) खुसि खुलिथापा (कुचादंगु लाय्लामा) खुपासि ख्वन्ना, खुलु, हाखुलु, इत्यादि । धात्थे आः छु खोला, खहरे नं खुसि, खुहवरें वःगु मखै धाये फैला ? धाये स्वायेक नेपालया खुया अर्थ कनाचवंगु श्व 'नेखु' खः । छायाःसा श्व नेपाः गाःया हे खुसित जुयाः पिढ्वावया चवंगु खुसि न्यखु खुसि ।

थःगु भाषाय् दुथ्याके नितिं अज्ज मौलिक याये निति संस्कृतं श्वयात बाखं थेंक दयेकाः 'नेपाल' या अर्थ छ्यायेगु कुतः याःगु श्लोकत (नेपाल महात्म्य ११ अध्याय)

ततः प्रभृति संजातं क्षेत्र नेपाल संज्ञक

नेमिनामुनिता यस्मात् पालितं पुराय् कर्मण ॥ ६१॥

क्षेत्र हिमवतः कक्षौयतो नेपाल संज्ञकम् ॥६१३ ॥

मुनिमध्ये महातेजा नेमिउगत तपोनिधि
दक्षिण वाहु मुत्थाप्य शास्त्र सारं वयोजगौ ॥४६॥
इतिनेमिवय श्रुत्वा देवः पशुति
बभू वातीव मुदितो मुनिता ममृत स्थित ॥५५॥

श्री पशुपति उवाच
नेमे मुनिगण श्रेष्ठ तुवरोडहंते वदाम्यहम् ॥५६३॥
नेमेत्वं अस्य क्षेत्रस्य मुनीनाम ग्रणीभर्वः
पालनीयं त्वया क्षेत्रं वचनात्मे तपोधन ॥

तधंगु हिमवत् खण्ड नेपाल महात्म्य (हानं मेगुलिइ) ६६ अध्याय ।

नेजामार्यो मुनिश्रेष्ठ आसीत् पुरा महातपाः
मरीयेस्तनयो धीमान सर्व सत्त्व दया परा ॥५१॥

अथे हे हानं मेथासय् थथे--

नेनाम्ना मुनिना पूर्व पाल नात्पुराय् कर्मणा
इदंदि हिमवत कुक्षौ नेपाल इवि योच्यते ॥

थपिं चिनात्वात् स्वयेवले 'नेपाल' या ने संस्कृत कथं नेमिमुनि व नेमुनि खने दःवल । श्व निगू खँवः कथं मुनि निहम खनेदत । अथवा छहम मुनिया निगू नां 'ने' व 'नेमि' थुकथं नं लुमने माल । तर 'राम' खँवःया रामः, रामेण, रामस्य, 'वसिष्ठ' खँवःया वसिष्ठ, वसिष्ठेन, वसिष्ठस्य आदि धायेथे श्वया रूप उकथं थन छथाय् हे न्ह्याना मचवं । गनं ने-नाम गनं ने-मुनि थुकथं नाम, मुनि गुहालि कयाः जक श्व 'ने' पिहाँ वया चवंगु दु । 'ने' शब्दय् हे विभक्ति गनं खने दः मव । 'नेमि' खँवःया धाःसा रूपावलि दु । नेमिना, नेमे आदि । अयूसा 'नेपाल' स मि गन वन ? वरु धायेकि यँया यमि, भर्वँया भर्वँमि, सँया सँमि थे ने या नेमि । मिया अर्थ भीगु भाषाय् मनू दु ।

नेपालया लः फय् गुं-बुँ थाय् बाय् ई-ब्यः न्ह्यावलें सुस्मित । दुने पिने ध्वया ख्वापलं तसकं बांलाः । श्व हे कथं संस्कृत वाडमय नं थः नें क्वः नें श्वया थाय्

बाय्यात नेपालयात अले नेपाल खँवः यात थयंक (थःगुयानाः लाकाकायेत) महात्म्य बाखं सकल दयेकव नेपाल खँवःयात थयंक थःहम हे याना केनेगु कुतः खः । तर आः भीसं खने नेपालयात नेपालया प्रकृति अनुरूप नेपाल भाषाया मेकथं श्व नेपाल खँवः पिलुउ वः । श्वयात दाये लनेया नितिं श्वया दसि व लिसि भीगु मिखा चुलिनय् लिक्क दु । नेपाल खँवः नेवाः भाय्यात संस्कृतं त्यासा बिलला ? अथेसा च्वय् ब्वयागु ने-न्य ग्वःतनं संस्कृत लिसे छुं नं सम्बन्ध दः वयेमाः । छकः दुवाला स्वये - -

नेपाल भाषा	संस्कृत	नेपाल भाषा	संस्कृत
खने	दर्शन	पिने	वहि
न्यने	प्रसार	न्ह्यःने	अग्र

सच्छि व ण्हयः ण्हयगुगु स्वप पौ, बः छि पौ (पाक्षिक)

न्याने	अनुभव	लिउने	पृष्ठ
न्यले	क्षीण, शिथिल	थः ने	उर्ध्व, उच्च
न्याये	संदंश	क्वने	अधः नीच
वसें	द्व	न्या	मत्स्य पंच
न्ह्यपु	मष्टिस्क	न्यकू	श्रृंग

स, तँब्बय् 'ल' पिलूवइ । थथे-

कंपाः कंपालय्

दिपाः दिपालं

पापाः- पालंपाः

तापाः - तापालय् - तापालं

दुपाः - दुपाल

विसर्ग व 'ल' नितानं चवने मफुगु थाय्-

बनेपा, पाल्पा, सिपा, लास्पा

इपाछँ, इपात्वाः, यपा, अपा

हापा, लिपा, आपा, ल्वापा

विसर्ग नं मरु 'ल' आदि नं मरु अयनं मेः कथं हे

हनं मेःगु तँब्बय् आगन्तुक 'त' नं च्वं वयेफुगु थाय्--

हापा - हापां - हापातय्

लिपा - लिपां निसँ - लिपातय् - लिप्तय्

मधि छपा - मधि छपातं प्वाः मजाः

क्रियाय् वयाः नं श्व 'पा' यागु रूप स्वयेदु थथे--

पाये - फरक जुये, ढ्वय्, निभालय् ह्ये, भाकलायाये

तापाये - यानेलाये, तःपाये, तःधने

पाले - प्यन्तंके

श्व 'पाल' तय्गु रूप न्ह्यःने, लिउने, दश्वी सकथासं

वयाः च्वंगु दु । थमिगु छु दसुत--

लिउनेया पाल

चपाल, कपाल, हपाल, इहीपाल

माः पाल, ख्वापाल, तचपाल, आपाल । इत्यादि ।

लिउनेया पा

हापा, लापा, वनेपा, पाल्पा

सिपा, लास्पा, लापा, हापा

लिपा, अपा, यपा, ल्वापा

खापा, किपा, लापा, उपा

आर्यपा, ढ्वहःन्यापा, दापा, किंकिपा

कुपा, कुलि थापा, खार्पा, यार्पा

ध्यापा, खुल्पा, सप्पा, धिपासिपा

खंपा, प्यंपा, चुप्पा, र्वंगः पा

छिपा, बखु पा

लिउनेया पाः

कंपाः, ताःपाः, तःपाः, दिपाः

दुपाः, चापाः, सुपाः, सिर्पाः

गुलुपाः, न्यतपाः

थन ढ्वयागु ने-न्य र्वः फुकं नं नेपाल भाषाया हे खः ।

संस्कृतं वःगु धकाः छता हे धायेफै मखु ।

भक्तपुरलिसे भादगाउँ, ललित पत्तनलिसे पाटन, काष्ठ-मण्डपलिसे काठमाडौं आदि मिलय् जुउसा खवप, यल, यँ लिसँ थपिं छुं नं गनं स्वापू मदु च्वतनं थिइमफु । वरू खवपया स्वप्ताड यलया ह्वराड यँ या यँढ्वरि थपिं छगू हे जःया दुने लाना च्वंगु खनेदु । थुकथं चुला स्वयेबले 'नेपाल' या ने र्वः संस्कृतया ज्याः हे नं मदुगु नेपाल भाषाया हे थःगु हे निपगु न्वचु खः ।

आः नेपाल खँवः या पालपाखे वयाः स्वये । श्व देशं थासं थासं थःगु म्हाया ढ्वतितयत् पाःलूगु ख्वापालंत ढ्वया च्वंगु दु । उकिं थन पाल मछिंक मखु छिक हे वयेफः । थुकथं हे ने-पाल नेपाल जुल । छँया पौ, पति, प्वँल अथेहे पालि, पालिचा (सफुलिया सफुतिनं धया च्वंगु स्वयेबले नेपालीइ वना च्वंगु पाठी थयंक पालि-पाति पाखें जूगु खनेदः वः) आदि खँवःतनं श्व हे 'पाल' नापनापं स्वाः वः ।

गुथिपाः पाललाक श्व छगू कथंया पाल, ख्वापाल भोंपाः छपाः निपाः व मेगु कथंया पाल-पात जुल । अव्ययार्थक 'स' तढ्वया (सप्तमी विभक्तिया) वर्तमान दँया धापुर (अर्थय्) पिलुउगु थपालय् श्वनं विस्कं कथंया पाल जुल । इहिपाल, चपाल, कपाल थयंक थुकथं अनेतने कथंया 'पाल' त भ्नीगु न्वचु बुलबुल बुया वः । श्व 'पाल' तय् गनं 'ल' दयेहे माः गनं 'ल' या विसर्ग जुया च्वन । गनं मुक्कं 'पा' जक दु । आः थमित वयाः लुमनाः स्वये । छताजि कथंया जक मखु तःकथंया अर्थय्-

'पाल' या 'ल' तने मफुगु थाय् - थपालय्

'ल' या 'ल' हे अले विसर्ग नितानं जुइ फुगु थाय्

इहिपाल - इहिपा :

पाललाक - पाःलाः

कपाल - कपाः

आपाल - आपाः

ख्वाः पाल - ख्वाःपाः

चपाल - चपाः

हपाल - हपाः

तचपाल - तचपाः

'ल' दया नं 'ल' च्वने थाकुगु थाय् तर नं, निसँ,

सच्छि व न्हयःन्हयगूगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

दथुया पा

सिपाःर, न्यतपाःच्च, दपाः मि

न्हमः नेया पा, पाः, पाल

पाखिखिपः, पासिछपासि, पाः ध्वाखागनेद्यः

पासा, पाखा, पाखे, पाःलाः, पालाचा, पालंपाः

पाल्पा, पाः फये इत्यादि ।

भीगु पालया चहःपहः थुकथं जुल । थुकिइ पा गये, पाललुये पाखा, पाक्व व पालिया अर्थक पा-पाल हे नेपालया पाल लिसे मिलय् जूगु दु । संस्कृत पालयति -पालन या पाल श्व गुवलें हे मखु । अथेहे पर्वत या संतान धकाः नं सुनानं तर्क यायेफु । श्व तर्कनं अस्वस्थ जुइ । जव भीसं थःगु भाषाया प्रकृति कथंया पाल यात परिचय काये फत । श्व 'पाल' या अर्थ पाः गये-पाः कथं ह्मसिये धुनानं हानं श्वयात मेकथं नं सिये दु । भीगु थाय् बाय् हे श्व पाः- पाल खः उकिं श्व हे नं छँ खत । आः च्वये ब्वये धुंगु हे नं न्हयथने । थथे पालिचा, पालि-पाति-पाठी, पलि, पौ, प्वँल अथेहे चपाल । "कपालय् मलूगु चपालय् मालां दइला ?" थथे भी धाच्चः थयंक दु । श्वहे 'पाल' या चुलि कुलि 'पाखा' दनि । श्वनं पर्वतया संतान मखु । उकिं 'पाखा' खँवः यात नं छुं चर्चा यायेगु थन प्रासंगिक जुइ ।

'पाखा' या 'खा' या अर्थ खायेगु क्रिया हे दु । दां खाये, भ्वरि खाये, दाःखाये, सिंता खाये, दुरु खाये व छँ तःखाये-चीखाये कथंया 'खा' श्व पाखाया 'खा' यात म्हासिइ । श्व 'खा' या अर्थ द्रं चिने व छँ तःखाये - चीखाये थुकथं पिलुउ । द्रंचिने-खाये अर्थक खा पाखा पर्वय् लाः । तःखाय् चीखाय् या 'खा' छँखाया पाखाय् लाः । श्व कथंया 'खा' तय्त छकः नं ब्वने-लिउनेया खा

तः खा	लुखा	ध्वाखा	मूलुखा
च्याखा	मिखा	छे खा	त्वखा
बाय्खा	दोलखा	गोलखा-	गोरखा साः खा
प्युखा	घत्खा	यत्खा	पाखा

'खा' न्हयःने च्वनाः

खापा	खागः चा	खाबाहा	खापा
खासि	खाछँ		

'खा' दश्वी च्वनाः

पिखालखु	तेखाच्च	च्वखाछे गल्ली
मिखा जाः हँय्	भिखाचाछे	इखालखु

'खा' निगः च्वनाः

दुखा पिखा	माखापिखा	दाखालखा
श्व कथं हे खतामुगः,	खैमा, खः ग्वयेगु,	खः प्याखं, खलु

(लुखाखलु) इत्यादिनं श्व हे 'खा' या चुलि कुलि खत । अथेहे ब्वखा-भ्वखा-भुखा-भुखाय् ब्वयेगु थयंक । थपि ब्वयागु 'खा' त छँ या कथनय पिलुउवया च्वंगु दुसा सँय् भासं 'खाडवा' कथं छँ हे खया च्वंगु दु । अथवा 'खा' छँ (वास) या हे अर्थ बोधक खयाब्यगु दु । थुकथं पाखा या 'पा' व 'खा' यात म्हासिइकाः पा-पाल नापनापं मुकं पाखा हे नेपाल भाषाया न्वचुलिं पिज्वः वल ।

नेपाल खँवः लिसे ऊलाःगु वया दाजुकिजा धायेबहःगु खँवः छ्वपय् तचपाल दुसा यलय् माःपाल दु । अथेहे यँय् न्यतपाः, नेतपाः च्व दु । तचपाल नाप चपाल, माः पाल नाप माःक्व, न्यतपाः नाप न्यत नेततु छँ न्यत मरु अजिमा आदि खँवः लुमने अःपु । थपिं शब्द व अर्थ नापं चुउलाःपि खः । हानं नेतपाःच्च नाप सिंधुपालच्व थयंक नं ऊलाः वःनि । श्व नेतपाः च्वयात नेपाल च्व धकाः नं लुमंका काये छिं जुउ । भितखा छँ या भिखाछे जुउसा चेतस्वां या चेस्वां-चिस्वां जुउसा फतसि या फसि जुउसा नेतपाः या नेपाः छाय् मजुइ । अले श्वया ताहा न्वचु (:) यात 'ल' ग्वःहे खं वनेबले 'नेपाल' हे सिद्ध जुउ वल । नेतपाल हे नेपाल खः नेपाल हे नेतपाल खः थय् धाये छिंक थथे नितानं चुउलाः वल ।

आः छकः लिसाकयाः धाये 'नेपाल' या 'डेपाल' स्वयेबलय् नं श्व संस्कृत अथवा वया सन्तान धकाः धाः वनेगु हितिडा खँ (असत्य अनुमान) मात्र जुइ । च्वय् ब्वया कथं नेपाल भाषाय् गुलि 'ड' दु अपिं संस्कृतया तदभव तत्सम छता हे नं ज्वीमफु । अथे हे संस्कृतं वया च्वंगु नाग नारां नां आदिया 'न' गुवले हे 'ड' जुये फःगु प्रकृति मरु । अथवा डाग, डारां, डां जुये मफु । उकिं डेपाल-नेपाल संस्कृतं वःगु धाये मछिन । उकिं 'नेपाल' नेपाल भाषा जःया थःगु न्वचु खः धायेगु खँ बांलाक त्याजिउ वल ।

थन 'न्याय निति' यात 'डाय निति' 'अनेक' या 'अडग' आदि च्वपात लुया वःनि । श्व च्वयेत हे जक 'ड' च्वःगु खः । धायेत 'न्य' हे जुइ । छायुधाःसा यँ भासं छकाः म्हुतु 'न्य' धकाः च्वयेत थथे 'ड' च्वयेगु यायेधुंकूगु दु । क ख ग घ ङ धकाः ब्वनिइ बले हे जक क ख ग घ न्य धकाः ब्वने धुंकूगुलि थय् 'न्य' च्वये थाय् 'ड' लानाः 'डाय नीति' 'अडग' आदि जूगु खः । थपिं यँ भाषं 'ड' धाये हे मसया बने धुंकूगु प्रमाण जक जुइ । तर 'डेपाल' 'ड' धाये सःबलेस्यागु रूप खः ।

प्रसंग नेपाल शब्द विवेचनाया खः । उकिं थन थपिं नं छकः लुमने वहः जुइ । भीगु भाषाय् ने, नेत, नेखु, न्याबुँ आदि थें भीगु भाय्या सजातीय भाषा गुरुड, मगर, तामाड आदि भाषाय् छकः नं 'ड-ने' लुमना स्वये । थमि अर्थ थुकथं खः । मगर भासं ने-तुसि, गुरुड भाषं डे-सं, धी, पर्सी, तामाड भाषं ने - से, डे - डहे - दुरु आदि । अथे हे पा- पाल, पाखा पाक्व पा गये आदि थें चेपाड, जापान, निपोन आदि नं ।

क्लारा जेटकिन व अन्तरराष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवस

क्लारा जेटकिन (clara zetkin) जर्मनीया छम्हा कम्युनिष्ट राजनीतिज्ञ, तस्कं लोकंह्वाम्हा मजदुर महिला अधिकारवादी व अन्तरराष्ट्रिय मजदुर आन्दोलनया छम्हा महत्वपूर्ण नेतृ (न्हयलुवा) खः ।

क्लाराया जन्म ५ जुलाई १८५७ सं साक्सेन (Sachsen) या बिडेटाउ (widerau) धाय्गु थासय जुगु खः। वयकया ब्वा गोटफ्रीड इस्नेर Gottfried eissner गामय्या छगू ब्वनयकुथिया मास्टर खः । अलय मां म्हा जोसेफिन (Josephin) एर्जगोफिर्गे (Erzgefirge) या छगू गामय ब्वलांम्हा वर्ग खः ।

सन १८७४ य् १७ दाया बैसय निसे हे क्लारा जेटकिन महिला अधिकारवादी नेतृ अगष्टीस्मिटि (Anguste Schmidt) नपां नपां लीपजीग (Lipzig) य् शिक्षिकापिनिगु मुंज्या सं ब्वति कःम्हा खः । सन १८७४ निसें १८७८ या दश्वी अथे धाय्गु हिंडादा निसें नीछदाया बैसय जर्मनीया महिला संघया छलफल,

अन्तरक्रिया व मे मेगु ज्याइवः खय ब्वति काय्गु यात अलय दकलय् न्हःपां वयकः सामाजिक प्रजातन्त्र-वादी त (Social Democrats)पुं नपां स्वापु तःगु जुल । उगु इलय वयकया परिचय रूसी क्रान्तिकारी मन् ओसिप जेटकिन (oszipzotting) नपां जुगु खः ।

सन १८७८ य् हे सामाजिक मजदुर पार्टी (Sap) नपां स्वापु तला धाय्गु द्वपंनय परिवारत नपां वयकः ब्रुच (Bruch) मवासें मगाकः बिला ।

सन १८७८ निसें १८८२ तक खय वयकलं प्यदातक अथेधाय्गु २१ दा या बैसय निसें २५ दाया बैसयतक साचसेन (Sachsen) व अष्ट्रिया (Austria) सं शिक्षिका (zourmess) काथं ज्या याडः दिल् ।

सन १८८२ खय् हे क्लारां स्वीट्जरल्यान्ड्या जुरिच (Zurich) य् सामाजिक प्रजातान्त्रिक (Social Democrat) पार्टी द्वहें वाडः ज्यासाडः दिल् । वहे दायें वयकः नोभेम्बरय् फ्रान्सया राजधानी पेरिसय ओसेप जेटकिन नपां ब्योह याडः च्वना औपचारिक रूपं इहिपा याय्ता मःगु भ्वँत मरुगुलिं थःगु नांया लिउने ओसेप जेटकिन (ossip zetkin) या पारिवारिक नां वा थर जेटकिन तय्गु यात जेटकिन परिवारया नेम्हा काय् दः ।

सन १८८९ सं शारीरिक

अस्वास्थ्यतां याड, ओसेफ जेटकिन मत्यक हे मंत । पेरिसय हे क्लारा थमं हे नेकगु अन्तरराष्ट्रिय बैठक रवसः रवत । उगु बैठकय् वयकं महिला मजदुर आन्दोलनया छगू प्रवचन बियो दिल् ।

वनली वयकः पेशागत व सामाजिक लागाया महिलातय्गु उथिंयंकः दय मःगु हकया माग यायां वर्ग संघर्षया खायें थीथी ज्याइवः सं ब्वति काल । उगु इलय वयक ३२ दाया बैसयाय्म्हा खः ।

सन १८९१ सं जर्मनी समाजवादी कानून दयकला अलय क्लारा जर्मनी फर्मेट स्टुटगार्ड (Stuttgart) य् बसाई ल्ह्योगु जुल । दाच्छलिपा अथे धाय्गु सन १८९२ सं क्लारा सामाजिक प्रजातान्त्रिक (Social Democratic) पार्टीया पाखं समानता (Dil Gleichheit) धाय्गु छगू पौ(पत्रिका) पिथान । सन १८९५ सं वयक जर्मनी सामाजिक प्रजातान्त्रिक पार्टी (spd) या वामपन्थी पक्षया केन्द्रीय समितिया दुजः जुयो दिल् । अलय स्टुटगार्डया साफू सुइपिनिगु संघया दुजः जुय मदयक तःगु खः । अथेनं सन १८९५ य् सं वयक उगु युनियनया अस्थाई अन्तरराष्ट्रिय सचिव (छ्याञ्जे) जुल । सन् १८९७ सं वयकलं मोलर जोर्ज फ्रेडरिच जुन्दु (Moler zeorg Frildrich Zundd) नपां पीदा दम्हा नपां हकनं इहिपा यात ।

सन १९०७ सं स्टुटगार्डय् समाजवादी महिला पिनिगु न्हपांगु अन्तरराष्ट्रिय सम्मेलन जुल । उगु सम्मेलनं क्लाराता महिला सचिवालय वा हेडक्वाटरया नकीं ल्यल । उगु इलय वयक डन्यदा याय्म्हा खः ।

सन १९१० य् डेनमार्कया कोपनहेगन (copenhegon Denmark) य्

सच्छि व न्हयः न्हयगूगू स्वप पौ, बः छि पौ (पाक्षिक)

नेकगु अन्तरराष्ट्रिय समाजवादी महिला सम्मेलन जुल । उकी क्लारां अन्तरराष्ट्रिय समाजवादी महिला दिवस डाय्केगु प्रस्ताव तल ।

सन् १९१४ निसें १५ खय न्हापांगु विश्वयुद्ध सुरु जुल । सामाजिक प्रजातान्त्रिक पार्टी (SPd) ब्रुलुहुँ सामाजिक अन्धराष्ट्रवादय फसय जुजुं वान । उकीं क्लारा जेटकिनं पार्टीया वामपन्थी धारया न्हयलुवा जुयमखु दक धायो दिल । अन्तरराष्ट्रिय समाजवादी महिला संघया सचिवया हैसियत वयकलं सन १९१५ या मार्चय समाजवादी महिला सम्मेलन (socialist woman conference) या गवसः गवल । गुकीं क्लारां प्यलातक इयालखानय कुंकय् माला । अलेक्जेन्डर कोलोन्ताइ (Alexandre kollontai) नपां मिलय जुयो क्लारा जेटकिनं मत ब्रिय मरुगु जुल । निश्चित सम्पति व आमदानी दः पिसं जक मतदानय ब्वतिकाय दैगु । वयक अजगु पक्षपाती मताधिकारया विरोधय मग्यासिं ल्वाडः हज्याता । पुँजीवादी महिला हकया विरोधय ल्वाता ।

सन् १९१६ पाखय कार्ल काउत्स्की (Kautsky) अन्धराष्ट्रवाद व संशोधनवादया लाँपु ज्वंगुलिं क्लारा जेटकिन, रोजा लकजेम्बर्ग (Roza Luxemburg) नपां मिलय जुयो वामपन्थी धारया न्हयलुवा जुयो संशोधनवादया विरोधय सशक्त संघर्ष याता । लेनिन- 'गद्दार काउत्स्की' धाय्गु छपु च्वसुपाखं वाय्गु पा प्वलः क्यंगु जुल ।

संशोधनवादीत नपा संघर्ष याय्ता सन १९१६ पाखय लकजेम्बर्ग व लिब्जनेतं (Liebknecht) स्पार्टाकसवादी (spartacists) धाय्गु रोमया छगू दास विद्रोहया नेताया नामय वामपन्थी संगठन निःस्वान । क्लारा जेटकिन नं वहे संगठनय द्रुहँ वाना ।

न्हापां क्लारा 'स्वतन्त्र सामाजिक प्रजातान्त्रिक पार्टी जर्मनी (independent

Social Democratic Party, Germany) या सह संस्थापिका नं खः । अलय वं समानता (Dil Gleichheit) पत्रिका पिथान । राजनैतिक व सैद्धान्तिक मतभेदं याडः क्लारां समानता त्वः तल ।

सन १९१८ सं कार्ल लिब्जनेत व रोजा लकजेम्बर्ग नपां मिलय जुयो क्लारा जेटकिन जर्मनीया कम्युनिष्ट पार्टी (Kommunistische Partei Deutschlands – KPD) या निःस्वानामि जुयो दिल ।

सन् १९२० य् वयक जर्मनी कम्युनिष्ट पार्टी पाखं च्वयया सदन राइख्स्टाग (Reichstag) या दुजः जुयो दिल । २ जुलाइ १९२० य् जर्मनी कम्युनिष्ट पार्टीया न्हापांगु संसदया नातां वयकलं सोभियत संघ नपां ऐक्यवद्धता प्वडः वक्तव्य पिकाल । उगु इलय वयकलं सोभियत संघय न्हापांगु यात्रा याडः दिल । सोभियत संघय वयकलं रुसी जनताया महाननेता लेनिन नपां मित्रता (पासा) याडः दिल ।

वयक थीथी ल्वचं पीडित जुसेलीं उपचारया नितिं गुबलें सोभियत संघ गुबलें जर्मनय वानय्गु यात ।

सन् १९२१ निसें वयकः अन्तरराष्ट्रिय महिला कम्युनिस्ट (Pie Kommunistische Frauen International) धाय्गु पौया सञ्चालिका (न्ह्याकामि) व अन्तरराष्ट्रिय महिला सचिव जुयो ज्या साडः दिल । वयक सन १९२१ निसें कम्युनिष्ट अन्तरराष्ट्रियया कार्यकारिणी समितिया दुजः (Member of the Executive committee of the Communist International) जुयो दिल । अलय सन १९२४ निसें हे वयक सोभियत संघय च्वडः दिल । सन १९२५ य् वयकलं अन्तरराष्ट्रिय लाल सहयोग (International Rotein Hilfe) संख्या निःस्वान । अलय वयक उकिया नकीं जुयो दिल । सन १९२७ य् वयक ७० दा क्यन । वयकया ७० दाया बुदिया लसताय वयकता थी थी साहित्यिक

व अन्तरराष्ट्रिय सम्मानं हानय् ज्या नं यात ।

३० अगष्ट सन १९३२ खुन्हं न्हापायाय्म्हा पूर्व नकीं या नातां न्हूंगु निर्वाचित च्वयया सदन (Reenetag) या उलेज्या न्वचुसं क्लारा जेटकिनं पुँजीवादी समाज व्यवस्थाया सामुहिक प्रतिकारया (मिलय जुयो ल्वायया) लागिं इनाप यासे ग्यापुगु फासीवादी प्रवृत्तिया विरुद्ध छपा जुयता वकालत यागु खः ।

ता ई तक उसार्ये मरुसेलीं २० जून १९३३ खुन्हं मस्कोया थिडक च्वंगु आर्जाब सकोज (Archangelskoje) धाय्गु थासय् वयक प्राण त्वःतः दिल । वयकया सीम्हा (शब) ता मस्कोया क्रेमलनौर (Krema Inaure) धाय्गु थासय तल ।

क्लारा जेटकिन अन्तरराष्ट्रिय कम्युनिष्ट आन्दोलन व अन्तरराष्ट्रीय महिला मजदुर आन्दोलनया छम्हा स्यल्लाम्हा न्हयलुवा खः । धात्थें धाय्गु खःसा 'छम्हा ज्या साडः नैपुं मिसातय्गु आन्दोलनया छम्हा धिसिलाम्हा न्हयलुवा व पुँजीवादी महिलावादी स्वपुकुया स्यल्लाम्हा समालोचक व विरोधी खः ।

अन्तरराष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवसया इतिहास

थी थी मन्तयसं मिसातय्ता याइगु शोषण, दमन व अमानवीय व्यवहारया विरुद्ध सः तयो हल । सन १९७९ सं दकलय न्हःपां बेलायतया महिला मेरी बोह्स्टोनक्राफ्ट महिला अधिकारया खार्ये सः श्वयकः पुरुष प्रधान शासन व्यवस्थाया विरोध यायां राज्य संयन्त्रसं मिसातय्गु नं उथिग्यंक अधिकारया माग यात । वयकया थुगु पलाया पक्षसं अलय विपक्षखय ब्रहस न्ह्याकल । वयक धःसा अभियानय् मदिक्वक पला न्ह्याकतुं च्वना । लिपा वयकलं समाजवाद व महिला (Socialism & woman) नांया तस्कं दुग्यंगु बिचः दःगु साफू पिथान ।

सच्छि व न्हयःन्हयगुगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

थुकिया हिदा, लिपा १७८९ अक्टोबरय् पेरिसया गरिव व श्रमजीवी मिसात अपलं बजार भःथिकय् यागुया विरोधय् जुलुस व धर्मयाय्गु ज्या न्ह्याकला । श्रमजीवी महिला तय्के वगु चेतना १८३२ य् तक थ्यं बलय् नेडरल्याण्डया काप कारखानाय् ज्या सानिपुं श्रमिक मिसात दासप्रथा विरोधी समाज निःस्वाडः असमान व्यवहार व असमान ज्यालाया विरुद्ध सः श्वयकल ।

शोषणया विरोधय् यूरोप डांकः हे औद्योगिक श्रमिक क्रान्तिया धाकूफय पिकायो च्वन । विश्व सर्वहारा वर्गया वकालत यायां १८४८ य् मार्क्स एंगेल्सया 'कम्यूनिष्ट घोषणापत्र' पिथान थुकीं सकल श्रमजीवी जनताता थः स्वतन्त्र जुयया लागिं छुप्पा छधि जुयो हज्यायता घ्वासा बिल ।

१८४८ जुलाई सं अमेरिकन मिसातय्गु दशवी 'धार्मिक अधिकार व सामाजिक खराबी' विषयसं सेनेकाफल्सय ज्या इवःलं महिला अधिकारया खायँ घोषणापत्रया लिधंसाय् स्वंगु बुँदाया माग

मिसातय्ता याइगु पितृसतात्मक शोषणया अन्त्य व उथिंग्यंकः अधिकार, शिक्षा व लाहातय ज्या दयकः बियगुलि उथिंग्यंक अधिकार व उथिंग्यंकः मताधिकारया सः श्वयकल ।

थुगु घोषणां अमेरिकन मिसातय दशवी बयबय जुइक खाँ डाडः वान । १८५०-६० या दशकय् पुँजीवादया चतारं विकासं याडः वगु स्वचालित यन्त्रया विकासं गुलिनं मनूसिनं यायमःगु ज्या मेसिनं लाकः काल । मेदखय् ता ई व अनिश्रित घण्टा ज्या सानय मःगु, मालिक पिनिगु थः यत्थेयाइगु व्यवहार व शोषणं याडः श्रमिकपिनिगु जीवनता घचाइगु, तं, असंतुष्टि व अथेयाय् थथेयाय् मरुगु काथं याडः बिल ।

लिच्वः खय, सन १८५७, ८ मार्च खुन्हुं अमेरिकाया सूती काप कारखानाय ज्या याइपूँ ज्यामि मिसात ज्या सानय्गु घौ म्हवचा याकय्गु, माग ज्वडः आन्दोलन याता । ज्यासाड नैपुं श्रमिकपुं छपाछधि जुसेलीं अलय मंकः ज्यां राष्ट्रिय च्यं-घ्वः

हाचां गायो प्याहाँ वान । श्रमिकपुं अन्तरराष्ट्रिय ऐकेवद्धताया विकासया इवल्य हज्यापुं खःसा सन् १८६४ सं दकलय् न्हःपां अन्तरराष्ट्रिय श्रमिक संघ निःस्वांगु जुल । १८६६ सं क्वचःगु अन्तरराष्ट्रिय सम्मेलनं निःस्वांगु संघ महिलात हे मदयो वासेलीं औपचारिक काथं जूगु विरोध व असन्तुष्टीलिपा बेलायतया 'हरियता ल' ता ताडः थुकिया न्हपांम्हा मिसाम्हा दुज दयकगु खः ।

हिंच्यागु शदिया लिपा पाखयतक खय् नं हलिमयया गुलिनं मुलुकय् छुं छुं (तःमि) कुलीन वर्ग जक राजनीतिखय व्वतिकाय दःगु कानूनी व्यवस्था दःगु खः । इलं पवंगु माग काथं मेमेपुं निम्न वर्ग नं चुनावय् ब्वति काय दःगु व्यवस्था यायां यंकल । अथेनं मतया वजन (इयात्इगु) वर्ग अनुसार पाइगु जुल । रुसय छम्हा जमिनदारया क्वति डास्हा किसान व छम्हा पुँजीपति क्वतिया स्वम्हा श्रमिकया मत पाडः तःगु जुल । मिसातय्सं भोट बिय मरु ।

gettyimages
Credit: Heritage Images

919819170

सच्छि व न्हयःन्हयगूगू स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

१८६५ सं बेलायतया मिसातयसं मेनचेष्टरय् महिला मताधिकार समिति दयकः महिला मताधिकारय् पक्षखय मुंगु लाहाचिं नपां या समान मताधिकारया खायँ दयकागु विधेयक १८६७ सं जोन स्टुआर्ट मिल पाखं ब्रिटिस संसदय पेश याता । मिसातयता मताधिकार बियमःगु खायँ संसदय औपचारिक रूपं दुकःगु श्व न्हापांगु घटना खः ।

महिला मुक्तिता ज्या साड नैपुं वर्गया आन्दोलन नपां स्वाडः क्वयनिसँ हे ह्युपाया अभियानया न्हयलुवा जुयो क्लारा जेटकिनपुं नपांया मिसात नपां तस्कं सक्रिय जुयो ज्या साना । सन १८६८ सं कार्लमाक्स महिला अधिकारया न्हयसता स्यल्लाक थाडः लाहातय ज्या दयके बियगुलि मिसातयता मौका दैगु नपां शिशु स्याहार नपांया व्यवस्था याय् मःगु मागता बः याता । श्रमिक महिलाता विश्व श्रमिक आन्दोलनय् द्रहँ वयता इनाप याता ।

१८७१ या पेरिस कम्युन (१८ मार्च - १८ मे) या असफलता लिपा पुँजीवादी शासकतयसं श्रमिक आन्दोलनता निर्ममतापूर्वक क्वत्यल छवत । थुगु अवस्था फायता श्रमिक वर्गया मुक्तिया लागिं सामाजिक जनवादी श्रमिक पार्टीं निःस्वान । ज्या साडः नैपुं मिसात नं उकी छप्पा छधि जूयो वल । थुकाथं ज्या साड नैपुं राजनीतिक दलय नं द्रहँ वाडः ज्या साडः हल ।

१८८९ सं पेरिसय श्रमिक पिनिगु ऐतिहासिक अन्तरराष्ट्रिय सम्मेलन जुल । आना उलिहे ई ज्या सांगूया उलि हे ज्याला बियमःगु खाँ प्याहाँ वल । महिला अधिकारया खायँ व्यवस्थित, स्पष्ट व स्यल्लाक उथिंयकय् मःगु खाँ न्हि थांगु श्व न्हापां खः । १८९० निसँ महिला मताधिकार ज्या साँ वपुं फुक्क संगठनत छप्पा छधिजुल ।

अमेरिकाया थी थी महिला संगठनत मिलय जुयो अमेरिकी राष्ट्रिय महिला

मताधिकार संघ दयकल । उकी अमेरिकाय मताधिकारया आन्दोलनता स्यल्लाक हज्याकः यंकल । उकिया लिचवः मेमेगु देशय नं लात । ब्रिटिश संसदय महिला मताधिकारया खाँ न्हिथांगु २५ दालिपा १८९३ सं मिसातयसं मताधिकार कःगु हलिमयया न्हापांगु देश काथं न्युजिल्याण्डया मिसा तयसं मताधिकार कःगु खः । गुकी हलिमयया फुक्क मिसातयगु मनय आशाया स्वं हवलः ।

१८९२ निसँ क्लारा जेटकिनया सम्पादनय जर्मनीया श्रमिक महिला आन्दोलनया ख्वः पौ 'समानता' बःछि पौ या लिधंसाय अन्तरराष्ट्रिय लागाय नं मिसातयगु दश्वी सचेतना अभियानया लागिं धवासा बियो हल । १८९७ मार्च ८ खुन्हं उचित ज्याला व निश्चित ज्याया घण्टाया माग यायां न्यूयोर्कय् श्रमिक मिसात प्रदर्शनय् ढवति काल ।

थजगु ज्या इवःत हज्याड वासेलीं क्लारा जेटकिनया न्हयलुवाय १९०७ मार्च ८ य् जर्मनीया स्टुटगार्डय् समाजवादी मिसातयगु न्हापांगु अन्तरराष्ट्रिय सम्मेलन याडः 'श्रमिक महिला संघ' निःस्वाना १९०८ मार्च न्यूयोर्कय् ज्यासाडः नैपुं मिसातयता नं मताधिकार मः धायो हकनं आन्दोलन न्ह्याकल । १९०९ मार्च ८ खुन्हँ हे सिकागो सहरय महिला समान अधिकारया माग ज्वडः व्यापक हडताल याडः प्रदर्शन याता । थुकी श्रमिकपिनिगु शक्तिता अभ क्वातुक्क यंकल ।

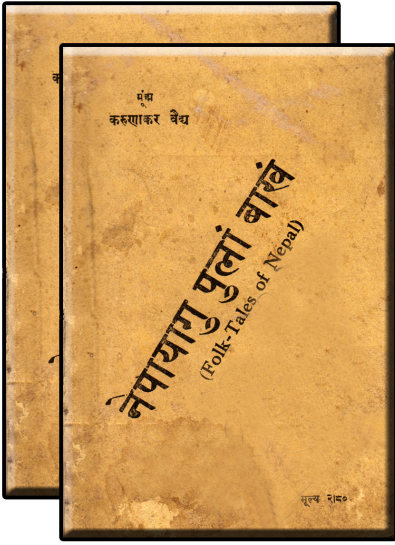
१९१० य् हिंन्हयगू देशया श्रमिक व राजनीतिक महिला प्रतिनिधिपुं नपां फिनल्याण्डय् दकलय न्हापां त्याकः वापुं स्वम्हा मिसात सांसदपुं नपां थ्यं मथ्यं सच्छिम्हा समाजवादी मिसातयगु दश्वी नेकगू अन्तरराष्ट्रिय महिला सम्मेलन याता । श्वहे सम्मेलनय समानताया पक्षपातिपिनिगु दश्वी ऐकेवद्धता दिवस काथं मार्च ८ ता अन्तरराष्ट्रिय श्रमिक महिला

दिवस काथं डायकेता क्लारा जेटकिनं तःगु प्रस्ताव छप्पा म्हुतुं पारित यात ।

सन १९११ निसँ थुगुदिनता हलिमय ब्याक समानताया आन्दोलन काथं डायकल । १९१४ खय न्हापांगु विश्वयुद्ध जूगु थी थी देशया देशभक्त, शान्तिप्रिय श्रमजीवी जनता उगु युद्धया विरोधय दाडः वला । युरोपय श्रमिक महिलातयसं युद्धपिपासु पिनिगु भण्डाफोर यायां विश्व शान्ति व राष्ट्रिय मुक्तिया लागिं अन्तरराष्ट्रिय लिगः दयकः युद्ध क्वमचःतलय अन्तरराष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवस (मार्च ८) ता युद्ध विरोध व विश्वशान्तिया पक्षसं डायकला ।

१९१७ या अन्तरराष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवसया लसताय रुसया श्रमजीवी महिला तयसं पित्या, युद्ध व जारशाहीया विरुद्ध आन्दोलन याता । उगु आन्दोलनय कारखाना हडताल याडः सकल ज्यासाडः नैपिसं साथ बिला । वहे दायँ रुसय समाजवादी क्रान्ति जुल । अलय महिलातयसं राजनीतिक रूपय समानता व स्वतन्त्रता काय दत । १९३८ या ८ मार्चय स्पेनया मड्रिड सहरय द्रुलंद्र ज्या साड, नैपुं मिसात सरकारया निरडकुशताया विरुद्धय प्रदर्शन याता । मार्च ८ या दिनसं चिनियाँ मिसातयसं जापानी आक्रमणकारी तयगु विरुद्ध ल्वायता व मिसा तयगु जीवनय सुधार हयगु तातुडः 'सीमा क्षेत्रीय महिला संघ' निःस्वाडः राष्ट्रिय सुरक्षाया विषयसं थःगु संवेदनशीलता पिढवता । थुकाथं मार्च ८ हलिमय व्याक श्रमिक महिलातयसं थःगु मुक्ति आन्दोलनया प्रतीक (चिं) काथं डायकः वगु ६५ दा लिपा संयुक्त राष्ट्र संघ १९७५ य् थ्यंकः व बलय उगु दायँता 'अन्तरराष्ट्रिय महिला वर्ष' १९७५ - ८५ ता महिला दशक घोषणा यायां मार्च ८ ता अन्तरराष्ट्रिय दिवस काथं डायकेगु खाँ क्वः छित ।

(अन्तरराष्ट्रवादी महिला नेतृहरू, साफूतिं ल्हययो भाय हिलागु-सं.)

हिकुलिं हिकुलिं धाइगु बारखं

बुढीयाके च्वंगु लःघःथमं तुं कया क्वबिया तं थाहाँ वन । बुढी नापनापं तुं बलचा तक वना लःघः तयाबिल । व महाजनया काय खना बुढी साब हे खुसि जुल । अले वं वयात सुबा ब्युव्युं : “भाजु गन वनेत्यनागु छु ज्याय् बने त्यनागु ?!” ‘खः अजि ! जितः मां बौपिसं न्हिथं ब्याहा याना बीगु खं न्हयथाना च्वन । उकिं थमं धायार्थे च्वंम्हा मिसा छम्हा माले धका छँ नं पिहाँ वयागु खः धका महाजनया कायन् थःगु सकतां खँ बुढीयाता प्वंकल । बुढीं व महाजनया काय् यागु मनसुबा सीका धाल । “धंदा काय् म्बाः जिं नं फुगु चागु ग्वाहालि बिया छंगु मनसुबा पुरेयाय । छंत स्वीनिता । लक्षनं पुरे जूम्हा मिसा छम्हा चूलाका बी । तर थव ज्या याय्त तःसकं थाक् । लः यागु, मियागु व पर्वतयागु भय् दु । अय्सा साहस व उपाय यासा थव ज्या छं वायफै । छ थन सरासर वने बले ततधंगु स्वंगू पुखू छगू छगू याना खने दइ । व पुखू पतिकं ततगोगु वथंगया च्वंगु लोहँफाः दै । बहे लोहँफाः यच्चुक पिच्चुक बुया सिलाब्यु । अले व लोहँफाःनं न्वँवाना छंत छगू छगू बरदान बी । व स्वंगू पुखू पारयाना प्यंगूगु पुखुली थ्यनीबले अन छं स्वंगः ब्याः लेहँ लेहँ पुया च्वंगु खनी । व पुखूसिथेसं च्वना छं तुतां छपु लः साला कया च्वँ । व ब्याःत मध्ये छगः दकसिबे चीगोगु ब्याः छंतकयाति अथवा छंथाय् पाखे वै । उबले छं भक्त व ब्याः कया अनं लिफ मत्व से सरासर ब्वां ब्वां बा ।” बुढीयात धन्यवाद बिया धात्थे व महाजनया काय् सरासर ववं ववं धात्थे हे छथाय तःधंगु पुखू दुथाय धयन । व पुखुली सिथेतुं छगः तफाःगु लोहँछगः सापहे बथंगया फोहर जुया च्वंगु खन । “बुढीं लोहँ धागु थव हे मखा ज्वी” धका मती तया थमं फयां फक्व व लोहँफा यात यच्चुसे पिच्चुसेच्वंक सफा याना च्वन । उबले लाक्क आकाशवाणि

जुया : ‘अहो, गुलि गुलि दत जिगु म्हे फोहर जुया खिति थाना च्वंगु थौं जिगु म्हा हे याउँसे च्वंक सफा यानाब्युम्हा सु खः, धका न्यन । महाजनया कायन् थःगु परिचय । व ब्याः कावनेगु खँ कन । ‘अथे जूसा छं मिखा छको तिसिना च्वं पलख जायका मिखा कँ’ धका लोहँनं न्वँबात । धात्थे मिखा छको तिसिना पलख जायका कना सोबले अन छम्हा बुढी प्रकट जुया च्वंगु खन । व बुढी धाल ‘स्व छं व ब्याः कावनेतला वल । तर थव ज्याय आपा हे आपद बिपद ब्बी । छ ग्याय मज्यू । छं व ब्या थव हे तुतामं लः साला कया ल्हातं थवनेवं लिफः हे मस्वसे ज्वाँ वयमा । छंत ल्यूने पाखें लखं लितु लिना है छं लिफः मस्वसे थव हे तुतामं कयका बछ्या ब्यु । लः आफैआफ हे शान्त जुया ल्याहां तुं वनी । उलि धाय् धुक बुढीं वैता तुतां छपु बिया सकतां खँ कना व्छत । व थासं तापाक हे ववं छथाय् मेगु पुखू छगू खने दत व पुखुली नं अथे न्हापा कनाहःथे लोहँफाः फोहर जुया वथंगया च्वंगुली खूव सफा याना सिला ब्युबले न्हापाथे हे आकाशवाणी जुया न्वँवानाहल न्हापाथे हे छम्हा बुढी प्रकट जुल । वयात वं फुक खँ कन । व बुढीं नं वयात “स्व मचा, छ व ब्याः कया लिफ मस्वसे ब्वांब्वां वै च्वनेबले छंत पर्वतं हे लित्तु लिना है । उगु हे बखते छं थव हे लोहँ छगलं कयका व्यु । पर्वत आफै शान्त जुया ल्याहां वनी ।’ धका खँ स्यना लोहँ छगः बिया व्छत । हाकनं अनं न ववं ववं छथाय तापाक हे थ्यसेलि स्वंगूगु पुखू थ्यं कः वल । अननं न्हापाथे हे याना वथंगःगु लोहँफाः सफा याना ब्युबले छम्हा बुढी प्रकट जुल । वनं वयात “का स्व मचा ! छं थव ब्याः कया व्व ब्वां वं च्वनेबले छंत मिं लित्तु लिना है । अथे लिना हैबले छं थव हे हेंगवा छकुतिं लिफः मस्वसे लिखतं कयकाव्यु । मि थः हे शान्त जुया ल्याहां

छगू देशे छम्हा महाजनया दतंफतं याकः काय् छम्हा जकदु । काय ल्याय्म्हा जुया वसेलि व महाजनया काय्यात बिहायाना बिया छय्मचा खंके आय बुल । उकिं व काययात बिहा याना बीगु मती तया थाय् थासे भौमचा धाय्के व्छत । तर काय्म्हा सिया धाःसा मां बौपिसं चूलाका ब्यूपि मिसात योगु मखु । वं थःत बिहायायम्हा मिसा थमं हे माला स्वेगु धका धिपिया- ना च्वन । मां बौपिसं गुलि खँ न्यंकेत स्वत अयनं कायम्हा माने जूगु मखु । छम्हाथे छम्हा बांबांलापिं मिसातेगु जातः हल । अयनं व कायम्हां मिखां हे सोगु मखु । आखिरेमां बौपिं कायल जुया काययात हे त्वःता बिल । काय म्हं थःथमं हे भौमचा मावनेगु मती तया मां बौपिके बिदा कया सरासर छँनं पिहां वन ।

लँय ववं ववं व छगू तस्वागु पहाडयागु लँय थयन । तस्वागु पाहाडयागु तँः गया च्वंबले वं छम्हा साब हे बुढीम्हा मिसा छम्हा चाघले लः क्वबिया मफु मफु तँः गया थाहां वैचवगु खन । व बुढीं स्वां स्वां दम पिकया लः घः घय पुना तँः गया च्वंगु खना व महाजनया काय्या मने साब हे माया वन । वं व बुढी यात “अहो अजि ! छाय् मफु मफु आमंथे सास्ति नया घः ज्वना वया च्वनागु ?

म्वाल जिं ज्वनांबीहि” धका धया

सच्छि व न्हयः न्हयगूगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

वनी” धका सकतां खँ कना व्छत । अनं व महाजनया काय स्वंगु पुखूलं. सं च्वंपिं द्योपसं स्वंगू वरदान बिया व्छः गुलिं मन हे स्वक् थाहां वोथें च्वंका तुतां हे बँय मथ्यूथें च्वंकावन । बवं आखिरे प्यंगू तधंगु पुखू दुथाय थ्यन । पुखूसिथे वना दना सोबले धात्थें व्याः स्वंगः अद्र तकथहे ल्यहे ल्यहे पुया लखेसना च्वगु खन । व न्हापायाम्हा बुढीं कनाहः थें तुतां कया लः थःथाय पाखे संकल । व्याःत स्वंग मध्ये दकसिबे चीगोगु व्याः छगः अद्भूतकथं हे वैथायपाखे ल्यहें ल्यहेपुया लिक्कवल । उगु पाखे लाका वं काचाक्क व व्याः थःगु ल्हातिं ज्वनां लिफः मस्वसे थुनां थुनां च्वीथें च्वंका व्वां व्वां वल । व्याः ज्वना भतीचा जक व्वाय व्वा लात । लिउने पाखें भारा भारा लः जायावया वयात लिच्छि लिनाहल । वयात लखं दाया यंकते ठीक याबले व थमं ज्वना वैच्वनागु तुतां छपु लिखत वं छयाबिल । तुतां जकवांछ्याबीवलः ग्वारा २ दावया वैच्वंगु शांत जुया छकलं हे लिचिला वन । अनं नं व्वांव्वां ववं भतीचा जक छु जाल भयानक शब्द पिक्या पर्वत छगू दना वया वयात लिच्छि मंतु ल्यूवया च्वंगु वंचाल । पर्वतं लिखतं वैत कोत्यलेत ठीक जूबले लाक वं लोहें, छगः । बेगं लिखतं पुइक वांछ्या बिल । लोहें वांछ्युवं पर्वत नं थःहे शान्त जुया सरासर हे लिचिला वन । आला बल्ल बचेजुल धका मती तथा व व्याः छगः कक्ताक ज्वना व्वांव्वां वनाव च्वन । हाकनं दनदन च्याना च्वंगु मियागु ज्वालां हे लिखतं वैत लिच्छि लिना हल । व महाजनया काय थुनां थुनां च्वीथें कक्वां वल । तर मियागु बेगे वया छु लगे ज्वी (छु चाः ?) लिउने पाखें मिया रापं पुनावोगु चायावल । वयात खरानी याय्त छुं बिल्लं दुगु मखुत । तर उथाय हे लाक्क वं ज्वनावैच्वंगु हेंवा छकू लिखतं बेगें वांछ्या बिल । हेंवा वांछ्या विसैलि मियागु ज्वाला शान्त जुया ल्याहां तुं वन ।

व मनुखें थःगु साहःस व बीरतां

याना वयात गथे गथे कने स्यने याना व्छत अथे अथे हे फुक पुरेयाना थःत परे जूगु बिपद तरेयाना व्याः छगः ज्वनावल । व्वांव्वां ववं साप हे त्यानु चाल । वया मने ‘थुलि थुलि भयानक आपद पार याना आखिरे थ्वहे व्याः छगः कायगु मद्दुगु जूसा दुःख “सियागु फुक व्यर्थ ज्वी’ धका खँल्हात । अथे जूसां वं व्याः ज्वना तुं वना च्वन । विचे विचे वया मनंमनं “खैला, थ्व व्याः छगःया लागी थुलि दुःख कष्ट नगु आखिरे थुके दुने छु दइ ?” धका व्याःया उपरे वयात छुं श्रद्धा विश्वास नें घटे ज्वीथें च्वन । व्वां वं गबलें गबलें ला वंध व्या वां हे व्छ्या बीला धयागु नं वया मने लुया वल । अयनं वं व्याः ज्वना वनातुं च्वन । आखिरे साब हे नये त्वनेप्याचागु, उकीसन त्यानुया कायल जुल । छथाय दिना वें थ्व व्या छको प्वला स्वेमाल थुके दुने छु दे ? स्वे’ धका मती तथा एकांत थासे व्याः प्वला सोबले अद्भूत कथं व्याः या दुने “तस्सकं प्वले मते तीजकं प्व छक्क प्वले मते चीसकं प्व” धका छगू नायगु सलं ताल । अले वया मने छगू आशा यागु जः नें लुया वल । “थ्वला अद्भूत रहस्यमयगु हे व्याः खनी । स्वे थुकी छु पिहां बइ’ धका तीजक प्वला सोबले अद्भूतया सिकं हे अद्भूत जुल । व्याःया दुने छम्हा अत्यन्त बांला बहु मुल्य तिसां तिया च्वंम्हा लक्षणं पूर्ण मिसा छम्हं उत्पन्न जुल । व मिसा यागु रूप लक्षण खना महाजनया काय या मने प्रेमया खुसिवाः वल । व मिसां न वयात थम्हा हे पुरुष भाषा भजे याना स्वांमालं कोखायका बिल ।

एमिगु विवाह अन जुल । उलियाना इपिं निम्हर्ष व प्रेमं मने स्वॉं व्हेका सरासर छुं बने धका बल । ववं छगू थासे च्वंगु सिमाक्वे थ्यंवल्ले महाजनया काय्या साबहे त्यानुया भतीचा विश्राम याय् धका सिमाकसँ बहे मिसायागु मुले थःगु छयों दिका गोतुल । भचा जाय का वया साराक न्हयोवल । भतिचा जाय का अन छम्ह धात्थे हे बिरूपम्ह नैं छम्ह हिकुलिं छगः ज्वना थ्यंकः वल व

नैनं व अपसरा थें बालाम्ह उकीसनं तिसाः बसतं भः भः धायक तियातःम्ह मिसा खना न्हापां छकः ला अद्भूत जुया स्वया च्वन । लिपा “ध्यवा खनेव महाद्योतं हे स्वंगः मिखा कनी” धायें नैया मती पाप वन व नैनं थ्व मिसायात छु उपाय याना स्याना वैगु थासे जि च्वने दःसा ज्यू धैगु कुचेष्टायात् । अले व मिसायात वं धाल “अहो मैं जिब छं म्हासीके हे मफुत ला ? छं जितः चिरिमा धाय्मा छ मचाबले जि छंत बुया जुयाम्ह । थौं ल्यासे ज्वी धुंकल उकि म्हासीके मफुगु ज्वीका । खँ ल्हायला यक्क दनि । आम माक्क दनाच्वंम्ह मिजंयात छाय न्हयो स्वंकेंगु ? उकिं वैगु छुं ने लोहं छगः तीजक फुसे तयाव्यु । भ्नीपिं हूँ कन छथाय वना याउँक छक्को खँ ल्हायनु । थथे खःथे च्वंका लचना सयका व मिसायात भातम्हसिगु छयों लोहंत धोने तय्कल । व नैनं व मिसायात अलग छथाय यं’ का अनेक तरहनं नाना रकमगु खँ ल्हाना पत्यार वंकल । अले वं व मिसायात आम वसः तिसा छक्क जिं तिया स्वे गथे च्वनी थें “धका हेकाकाल । व मिसायागु वसः तिसा त्वका कया थमं तिइ धुनेव “गुलि बांला छक्कः स्वे थन धाःसा न्हाय कं मद्दु, हुं कन तुथी सांछको बनेनु” धका धया मिसायात नं व्वना यंका निम्हसिनं तुथी क्वस्वत । मिसाया मने छुं पाप दुगु मखु । अहो “साब हे ल्वः का” धका व मिसा लखे स्वस्वं धया च्वंबले नैनं ल्वाचाक व मिसायात ल्होना तुथी कुतका बिल । नैयागु कुरुपयागु बर्णन याना सह जूग मखु । ख्वा थें हाक्कु, उकीसन ख्वा छपातं सिन्हः दुम्ह (छयाकःहम) मिखा छपा नं कांम्हा, थुलि बांमलाः कि सु मनुखं खनेवं वयात गुक्कु हाकःगु कथं नं थी मखु । उजोम्हा नैया भःभः धायके धका व मिसायागु तिसा वसः तिया तीजक वना व न्हापा याम्हा मिसाया भातम्हा दना च्वंगु थासे वया लोहें लिक्कया मिजंयागु छयों थःगु मुले दिका सुमुक च्वना च्वन । भतीचा जायका व महाजनया काय

सच्छि व न्हयः न्हयगुगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

दना मिखा ग्यले ग्यले याना स्वःबले उजागु कुरूपा ह्यं ग्वाथें हाकुम्हा भौ छ्याकःम्हा उकीसनं छपा मिखा तिस्यूहा मिसा खना छको ला थःगु मिखा यात थमं हे पत्यार याय् मफुत । मिखा जकं स्यनला धका च्वन लिपा वं मिसायाके हे “गथे न्हाचः तिनि अपसराथें बांलाम्हा मिसा आ गथे आमथे कुरूपा जुल ? मखु अवश्य नं छ ला मेम्हा हे मिसा खः । न्हाचःयाम्हा मिसा गन वन ? गुथाय वन ? धका न्यन । थुजागु हे कथं महाजनया काय् ननुगः खुलुखुलु मिका प्रश्न यात । नै यागु जात लिस बिइत ला छु कम ज्वी ? तुरंत हे व नै नं धाल- ‘अहो पुरुष स्वामी छः पिनि गथे संहयो वोगुथें । अमला संन्यो धाड । छपिंगु छ्यो मुलें दिका च्वनावले थुखे निभाद्यो छक्क-लं थिना वल कि जिगु ख्वा हे महि क्वःगुथें क्वल । हाकनं पुना वया ख्वा हे छ्याकः याना बिल । उकीसनं थ्व हे सिमाया हःब्वया वया जिगु मिखाय सुया मिखा छपानं तिसिका बिल । छु याय ? थःगु कर्मया भोग खः । थ्व फुक वेदना सहयाना छपिगु छ्यो जिं क्वे दिके मछाला च्वना च्वनागुखः । जिला वहे न्हाच याम्हे हे मिसा खः । छः पिसं छुं शंका कया विज्याय मते’ थथे हे अनेक तरह न खँ छुना व महाजनया काय्यात व विश्वास वंकल । महाजनया काय् नं अथे थथे हे धाय मफुत । नै यागु ख्वायागु ढंग खखं वयात अन हे त्वःता थः याकःचा जक बिस्युं वने मास्ति वेकल । हाकनं थमं हे उलिमछि कष्ट सिया सास्ति नया व्याः कया ह्या व्याः नं प्याहां वोम्हा हे मिसा खः धागु स्वे त्वःता वनेगु वया मन मवन । न्ह्याथे जूसां वहे खँ धका विश्वास याना नैयात सरा सर थःगु छँ बना यंकल । मां बौपिन्त नं वं “न्हूम्हा भौमचा बनाया न्ह्याथेजूसां थ्व जिं हे माला ह्याम्हा जितः चित्तबुभे जू” धका सकसितं न्यंकल । थुखे मां बौपिनि काय भाजुं दुतहः न्हूम्हा भौमचायागु ख्वा स्वस्वं न्हिलेला ख्वयेला जुया च्वन । न्हापां गुलि गुलित बांबांलापिं मिसात हे चित्त मबं धका हक्क हक्क जातः लितः वियेके

छःम्हा काय्या थौं थमहे गुलि देश बिदेश चाह्य जुया ल्याहाहःहम मिसायागु ख्वा हे गजबम्हा जूगुलिं सकसितं छप्वा म्हुतुं धायथें “धिकार मनूया बुद्धि तःधंगु कुल घरानयात ल्वेकेमा न रूप न गुणः गुजाम्हा ! साक्षात नकतिनि दिपं दनावोम्हा मनूथें जाम्हा मिसा हल ।” धका आश्चर्य जुया च्वन । नैया धासा तःखा छँया भौमचा ज्वी दत साः साः भिं भिं नयदत यत्थे पुनेदत धका तुतिं बँय् मचुया च्वन । अयसां अपराधीया मने शान्ति गनं दइ ? न्ह्याथे हे साक भिंक नया जूसां वया नया तिलेग्यंगु मखु । उखें वैला थुखें वैला मने त्रास जुया वयात त्रासं सते याय्गु तोतूगु मखु ।

थुखे व नैनं तुंथी मिसायात कुतका क्छसेलि अनतुं थः हे अत्यंत हे बांलागु पलेस्वां छफो थाहां वया साब हे बांलाक हँव च्वन । बं वना ल्याहां वोपिं २।४ निहम प्यम्हा ज्यापु दाजु पिस व खना “अहो गुलि बांला, पलेस्वां तुंथी प्याहां वै च्वंगु थ्वला महाजनया काय्याथाय् हे च्ढेयाय् यंकेमा” धका पलेस्वां थ्वया ज्वना वना वहे महाजनया काय्याथाय् च्ढेयाय् यंकल । महाजनया काय् नं पलेस्वां साब हे अपूर्व कथं बांलागु खना कोथाय् बांलाक तयातल । नै कोथाय् द्राहां वंबले पलेवां खनेव बहे न्हापायाम्हा मिसा धका सीका काचाक्क कया क्चाक्का याना क्येवे बांछ्या तःथासं ले बुया वया च्वंगु सुयां होस दुगु मखु । लिपा अनयाम्हे क्यव नायोनं खन । गुलि बांलागु लै बुया वै च्वन धका गजब जुया वं व लै कयाहया महाजनया काय्यात बीहल । व नैनं वहे लैयागु कवाब दाय् के धका भुतुली छ्छुना दायका च्वं बल्ले लै कवावया थले दुने पाखे “हिकुलिं हिकुलिं” धका दासि वया पुसा नापं हुतेयाना हल । नैचिया हंस थाय तोतूगु थें च्वन । भक्त व बाःकिं दनिगु लै कवाब बं क्येवे वांछ्या बिल । हाकन उकिया नं मेमेगु तर्कारी बुया वैगुनं अथे हे तर्कारी नय् धका भुतुली दायकातैगु पुसा हे थिना “हिकुलिं हिकुलिं धका दासी वया विइगु । थुखे नैया ग्याना प्वाथे च्वपिं किमि हे सीगु । तःकः मछिः अथे

ज्वी धुसेलि छको वांछःगुली तःमागु धालेमा छमा बुया वया उकी अत्यन्त हे बालागु धाले छगः सया वंगु खने दया च्वन । अद्भुत कथं बांलागु धाले सया च्वंगु खना गजब जुया धाले खावनेत क्यब नायोनं सिमा गया स्वतं क्यब नायोयागु ल्हातिं थीथे च्वनकि धाले भन् भन् थाहाँ थाहा वना बिल । आखिरे गुलि सनं नं सुनानं धाले खाय फुगु मखुत । महाजनया कायम्हे हे सिमागया धाले खाः वंबले तिनि सुमुक खानाह्य फत । महाजनया कायनं कोथाय दुने हया धाले प्वला नयत ठीक याबले लाक धालेया दुने “तस्सकं प्वले मते चीसकं व सु मदुथाय प्वले मते सकलें न्ह्योने तया प्व” धका न्ववाना हल । अथे न्वयाना हःगु खना अत्यंत हे आश्चर्य जुया सकलें जहानपिं मां वौ पर्यन्तं सःता न्ह्योने तया तीजक नरमगु ल्हा याना वं धाले प्वला स्वत । धाले जक प्वलेवं दुने न्हापाये हे ज्वःम्हे अर्थात न्हापायाम्हे हे स्वीनिता लक्षणं युक्तम्हे मिसा प्रकट जुल । वं

“का, जिं छुगु खँ कना ह्य “ख्वःपिं न्हिले मदु” न्ह्य पिं ख्वेमदु धका धाल । व उलि धायवं अन न्ह्योने दना च्वंम्हे नैया “आ जितः मखुथे ज्वीगु जुल” धका हू ख्वयाहल । थुखे व मिसा न्हापा महाजनया काय दाना च्वंबले व नै वया हेका यंका तुंथी कफाना थकूगु निसें याना किसिम किसिमगु तरकारी जुया आखिरे धाले जुया प्याहां वयागु तकयाग अद्भुतगु खँ वृत्तांत सकसितं न्यंकल । व मिसायागु खँ न्यन्यं महाजनया काय नं थः न्हापायाम्हे मिसा प्राप्त जूगु खना हर्ष जुया न्हिला हल । अथेहे वया मां बौपिं सकल परिवार जाहानपिं नं खुसि जुल । तर नै हिकु हिकु कया ख्वया च्वन । आखिरे व नैया कुकर्मया फलं वैत हे कःवल । अन च्वपिं सकसितं व अलक्षणम्हे चण्डालम्हे नै यात इज्जत कया सपः ध्यना पितिताद्वरु रूप गुण व लक्षणं युक्तम्हे न्हूम्हे भौमचायात रीत पूर्वक दुचायका मां बौ व कयाहःम्हे काय भाजुया भन हे मने स्वां ढेका च्वन । थ्व सकतां छगू कर्मयागु हे फल खः ।

रूवाः व रूवाःपाः

पुर्ण वैद्य

यक्व दां फुका
 वं गुलिं ख्वाःपाः न्यात
 मुक्तिया,
 स्वतन्त्रताया,
 मानवाधिकारया,
 सहयोग - सद्भावनाया
 व दक्वं थुलि बांलाकि
 व पुयाः पिहां वयाबल्य्
 वयात सुनानं ख्वाःपाः धायेमफु ।
 जब व विश्वया दबुलिइ
 सकसियां न्हयःने हालिइ
 वयात सुनानं व हाःगु तायेमफु
 मानौ, अन मुक्ति हे हालाच्चंगु दु
 स्वतन्त्रता हे चिल्लाय् दनाच्चंगु दु
 जब व निर्धक्क प्याखं हुलिइ
 वयात सुनानं थव वयागु प्याखं जक खः धायेमफु !
 अन वया स्वार्थ दक्व
 बांलाःगु निस्वार्थ पानातःगु दु
 दकले ला जि अन सातु वं
 गन वं मुक्तिया ख्वाः पालं त्वपुयाः
 आम हत्या ल्हययाहइ
 हथाय् हथायसं
 लगातार मि भ्वलुया
 धाक्वमाक्व सुविधाया क्वसः बिइमफुम्ह
 भौमचायात
 पलाः हे लिकाये मलाक
 देय् म्वहिलिइ
 छकुतिं कथुइ थाइ थे च्वनेवं
 बाक् याका सां, मिइ छुनाः नइ
 क्वय् हे क्वातुपिं मचात
 क्वाः क्वाःगु ग्वलि ननं म्ह जायेक
 सभ्य धाः पिनिगु पाशविकताय्
 इपिं थःगु हे हिख्वं लाना छनिइ
 अन विजय गर्भ ल्हवइ वं
 विनाशया धक्काः तइ
 सम्पूर्ण प्रसारणय् नं अन वया ख्वाःपाः दु

थव गजाःगु ख्वाःपाःत वया
 गुकिं मन्हयंगु छुं हे मदु
 अन्याय, वर्वरता, हत्या, क्रूरता न्हयागु नं
 ख्वाःपाः ला खत आखिरय्
 व दक्वं त्वः पुया व
 सज्जनताय् म्वाये
 गुम्हेसिके थुलि बांलाःगु ख्वाःपाः दु
 वया वास्तविक ख्वाः न्हयाक्व हे कुरुप थजु
 इवात्त वयात सुनानं म्हसिइके मफु
 व ख्वाः पालय् हे म्वानाः वयाच्चंगु दु - ससम्मान !
 अन वं थःगु ख्वाःपाः
 उले स्वइपिंत
 न्हयागु नं पदवी बिइफु
 तानाशाह !
 नोकरशाह !
 हत्यारा ! आतंक ! उग्र !
 न्हयागु न्हयागु नं
 खला, वया हे ल्हाःया ताता : हाकःगु लुसिं
 व दक्वं अपराध ज्वयाः वयाच्चंगु दु
 वयागु पंजां मुक्त जुइत स्वइपिनिगु हि दु
 तर, तःधं दबूया छचाः खयरं
 वयागु प्याखं स्वयाच्चवपिसं
 जब थुइ थव !
 मुक्ति ला ख्वाःपाः जुइ मखु
 मानवता ला ख्वाःपाः जुइ मखु
 व ला सुयागुं स्वार्थ दाना चिं तइमखु
 व ला थःथःगु ख्वाः हे जुइ मनूया
 न्हिलाः नये ज्यूगु
 तृप्ती जुइक त्वने ज्यूगु
 मज्जां न्ववाये ज्यूगु
 अले धाःसा
 बांलाःगु ख्वाः पातय् जक म्वाइपनि
 प्रभुता व स्वार्थताया
 अवश्यंभावि दुर्गति सुरु जुइ !
 ख्वाःपाः धयागु ला
 मस्यूतले जक वया प्रभाव लाइ ।

स्वपया बिस्का जात्रा नपांया थी थी स्वापु

आशा कुमार चिकंबजार

नखा चखा छुंनं जातिया म्हासिइका पिब्वइगु छगू लिधंसा धःसां पाइमखु ज्वी । नखा-चखा दुनय् नैगु नसा ज्वलं, तिइगु तिसा ज्वलं, पुइगु बाजा ज्वलं, मानय याइगु संस्कार, उकि दुनय स्वाडःच्वंगु किम्बदन्ती, न्यँ कँ बाखं अलय इतिहासया पाना दुनय म्वाडः च्वंगु वास्तविक घटनात थी थी सिमा, स्वंमाया कचात थें शरीरया अंग थें स्वापु दयो च्वनि, लिकायां लिकाय मजिक । त्वःफियां त्वःफिइके मजिक ।

बिस्का जात्राया दुनयँ दुवालःस्वयगु खःसाछगू अध्ययन अनुसन्धान या तःफिगु साफू जाई थुकिया विषय म्हेगःच्वयो वान, थौ च्वतातिनी अलय कन्हे नं च्वइतिनि । अथेनं थुकी दुनयया गुलिं खाँत छगूकुनं जक स्वयां सायद पूवानि मखु ज्वी । दुग्यंकः अध्ययन मयासें श्व विषयया सामाजिक, राजनीतिक, ऐतिहासिक, धार्मिक स्वपुकुं पूवानि मखु ।

होलीया रतिरगात्मक बैसं पुलः बिस्का जात्रा वय हाँ छगू

नेगू नखा चखा नं हाचां गायो वानय् मः ।

पाहाँ चहेः चैत्र कृष्ण चतुर्दशी खुन्हं डाय्किगु थुगु नखाता पासा चहे, पसा चहे, पिसाच चतुर्दशी थी थी नामं म्हासिइकी । दीपय च्वडः, दोकाय् च्वडः, फोहर थासय च्वडः नैपुं पिसाच धाई । महाद्योया गणय पिसाचत नं दैगु धायो तःकाथं छक महाद्यो ताडः पार्वती माय्के छ्वःबलय पिसाचत नपां म्हेत च्वंथाय् लुइकगुलिं वहे लसताय डाय्कगु नखा जक नं धाई । ख्वपय पसा चहे बलय गुथी डाय्किपुं अलय उखुनं पिसाचं हानी मयाकः धायो मा बौ नपां ख्यँ तयो छँ नं बौ तय् यंकिगु चलन दः । थुगु इलय बोक्सी पिदानिगु धायो मनूत लिबाक मच्वनिगु अलय गुथिपःतय यंकिपुं अनेक भजन हालःतिसिमा कचा क्वखायो तःतःसलं हालः वानय्गु अःनं याडः च्वंगु दः । अलय उखुनु अजपुं बोक्सी विद्या स्यंपुं मसानय् वाडः पिदानिगु नं याई । गुगु विद्या दुनय तान्त्रिक शक्ति धःसां सुविद्या स्वयो अपः कुबिद्या दः धसां थुगु विषय छु खः अध्ययनया विषय जूय

सच्छि व न्हयः न्हयगूगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

फः । बोक्सी जायकेता थः जाहान (भःत) म्हासिता तुफिया छुपे छुकः दुगुचा थें याडः यंकः बली बिइगु खाँ न्हापाया बाज्यापिसं कानिगु न्यडा । नपां अजपुं बोक्सी पिदाडः वपुं नं यक्वसिनं खां, खाडा, गुकि दुनय गुलि शक्ति दः व स्वय मःगु तिति । मखुसा थुकी कन्हे समाजय मःगु स्वयो अपःभ्रम ब्वलाडः घृणा व ल्वापु दुश्याय फः । अलय सुनं म मरुपुं गरिबया मिसापुं वा विधवा, असहाय मिसातयता बोक्सी पःयाडः शारीरिक, मानसिक कष्ट बियफः, ब्यगु न्यडः, स्वयो च्वडा । थौं नं दिरी अजिमा प्रति विश्वास याइपुं मनूत व दिरी अजिमा लुमदांसा अनेक दुःख कष्ट फयमालिगु विश्वास नपां वहे दिरी अजिमाया शिष्य (बोक्सी स्यडःतःपुं) नपां ग्याडः जुइगु, तांगु धःसा मरुनि । इ नपां म्हुवँ धसा जुल, शिक्षा व विज्ञानया विकास नपां ।

यें देसय धःसा छँ हनय गःम्ह्यो लुकु महाँद्यो थापना याडः तः थाय् मुलःदाच्छिया छन्हूँ पाहाँ चहे खुनुं मुलः लुइकःपुजा याई । अलय बहनीथाय् भवय नै । पिसाचत नपां च्वडः काल भैरवया रूप कायो च्वंम्हा महाद्योता नेवःतयसं पाछँ बू, लैसी बू, वाउंगु लाभा मा, ला नपां थी थी घासा तयो सम्हेबजी तयो पुजा याई । थुगु इलय इतः च्यागुली तँःचाय् हाकं गय्क मोहनी फयगु नं याई । वहे मोहनी सिन्हं व आंज उलः भवय नै । उखुनुं मोहनी, सिन्हं व आंज ऊ सा मिखा त्यलाडः ज्ञानया तुइजला खानी धाय्गु जन विश्वास नं दः ।

थुखुनं कय्ता मब्युनिपु व इही मयानिपुं मचातयता 'मर जा नकिगु' धायो लायँ तयो थायथासय भ्वँ नकिगु चलन नं यें देशय दः । गुम्हा मचातयता श्रद्धां भवय नकिगु, भवजय अनेक परिकार, वस्तु व चक्लेटत नं श्रद्धां मनसुवा याइपुं नं दः । अलय लुकु महाद्योता फाँया थुनाचा छायो व मचातयता फाँया ला छक्व छक्व नं नकिगु चलन नं दः । व थुनाचा सुनं लाय फता वया भिंजुइ धायो तःगुली फाँया थुनाचा लायता धिं धिं बल्ला हे जुई । उल्ले लागु लाभा वलः नक्य हे मः । मचातयसं थथे नं धाई ।

कन्हेनिसें वय हे मखु

लाभा तर्कारी नय हे मखु

श्वनं लिपा लाभामा छाइगुलिं लाभा वालः नयमजिल धायो दिक्ु याडः तःगु मौशम नपां ज्वःला । ख्वपय् धःसा बिस्का लिपा लाभा वालः नै मखु ।

पाहाँचहै सातिखुनुं तितिखल्य 'घोडा जात्रा' याई । पिसाच वा राक्षसता सलाँया ख्वलं न्हइक स्याय्गु धाय्गु विश्वास कायो थुगु जात्रा याडः तःगु न्यनय दःसां गुम्हासिं 'टुँडी' नां या राक्षसता स्यागुलिं थुगु जात्रा टुँडिखेलय् यागु नं धायो तःगु दः । (नेवार संस्कृति र सन्दर्भहरु ।)

अथेहे यें इटुंवाहाल जाकी छमुरीया जा थुयो, में छम्हासिया

ला दयक तितिखल्य गुंसापाता नक्य हैगु चलन नं दः । गुगु जा कुबियो है बलय बकुलाक कुबियो हैगु धायो तःगु दः ।

थुगुइलय यें थी थी द्यो/देवी पिनिगु खः जात्रा नं याई । गुम्हासिं भष्मासुरं लिडः सुचुकः च्वंम्हा महाद्यो धःसां सत्य युगय पार्वती काली व भगवतीया रूप कायो न्यां सम्हे नपां ला नं नःसेलिं छिं गुल्ले ला भपिय न्यांला धायो हेपेयासिलिं महाद्योवं पिसाच जुयो पाछँ बा व लै बाय सुचुकः लानःगुलिं थुकिता पिशाच चतुर्दशी नं धःगु जक धाई ।

(नेपाल मण्डलको मौलिक जात्रा परम्परा)

वनलिं चैत्र पुन्ही / ल्हूति पुन्ही नं बिस्का जात्रा हनयया छगू पर्व खः । थुखुनुं बौद्ध मार्गी तयसं बुद्ध वुगु थासय लुम्बिनी स्वन्हु तक मानय याइसा यें बालाजुई नी न्यपु हिति (वाइस धाराय्) म्वँ ल्हुयगु याई । ल्हूसिचा पु, चिकं, ध्यो, व साबुं थाडः म्वःल्हूसेलिं 'बाँला जु' धा धां न्हापाया ल्हूति लागु बालाजु जू वाना धायगु नं या । (नेवार संस्कृति र चाडपर्व) थुखुनुं हनुमान जयन्ती काथं नं बालाजुई म्वःल्हूई ।

बिस्का जात्रा:

ख्वपया बिस्का जात्रा सौर्यमास अथेधाय् गते ल्याखं डायकिगु जात्रा नं धः । थुगु जात्रा चैत्र २६ गते द्यो क्वहँ बिज्यासां निसें बैशाख ४ गते द्यो थाहाँ बिमज्यातलय च्याचा गुन्हु डायकिगु जात्रा खः । ख्वपया तःमाही डातापोल्हँ व भैल देगःया हःनय भैलखः व नकिंजु खचा दयकः आना नं हे जात्रा न्ह्याकय्गु याई । चैत्र मसान्त खुनुं ल्योसिंखल्य भद्रकाली द्योया हःनय धाय् पश्चिम पाखयया ल्योसिं गालय ल्योसिं थाडःबैशाख १ गते ल्यसिं क्वथय्गु याई ।

थुकि दुनयया किम्बदन्ती काथं बिं (सर्प) स्यागु लसताय् बिं स्याका जात्रा दक नं धायो तःगु नं दः । थुगु बिषय नं अपलं काथंया किम्बदन्तीत न्यनय् दः ।

न्हापांगु किम्बदन्ती:

ख्वपया छम्हा रानी या न्हासं छज्व सर्प राजकुमारी देडः च्वंगु इलय प्याहाँ वैगु जुयो च्वना । अलय व रानी नपां इहिपा याडः नपां दयोम्हा जुजु याता स्याडः दुमजु पुखुली म्वः ल्हूयो ल्याहाँ वैगु । अलय रानी मचाय्कः न्हासं रानीया प्वाथय द्रहँ वनिगु जुयो च्वना । श्वहे क्रमं न्हिया न्हिथं जुजु सी स्यलीं देशय हाहाकार जक मखु फुक्क अजु नं चाल ।

गुम्हां गुम्हां बुहापिसं कां काथं परदेशी भिसिंद्यो याथाय् नं गलसी पुखुचाय् छम्हा परदेशी वयो आना च्वंगु फल्चाय् च्वडः च्वंम्हा छम्हा बुहीमा अजिकय् दरबारया लाँपुं न्यं बलय् व हे गुठ खाँ नपां लाँपु क्यडः ब्युम्हा अजि हे भद्रकाली वा नकीजु अजिमा दक नं धः । वहे परदेशी रानी नपां ब्योह याडः चान्हय मदेसीं

सच्छि व ढ्हयःढ्हयगुगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

तरवार ज्वडः पः चवडः चंबल्य रानीयां न्हासं सुका थें जुयो
प्याहाँ वपुं नाग नागिन त क्वथाय मन्हयंकः नाग नागिन जूसेलीं
परदेशीं तरवारं टुक्रा टुक्रा याडः स्याडः ब्यगु जुल । वहे सर्प त
क्यनयता ५४ कु हाकगु थासिमा ल्योसिं गुई वाडः तान्त्रिक दुगुचां
चवयो ल्ययो हःगु थासिमा पालः लुयो उकि यखायो नाग नागिन
बवता । वहे नागनागिनया प्रतिक हलिंपतः खः जक धाई । उकिता
अःनं भैल नायो पिसं सिजः त्यपय स्वथाडः तैगु, बिस्का हाँ छुं
छुं सर दयकः हैगु नं धायो च्वंगुली वास्तविकता मालय माली ।
गुगु तान्त्रिकं ल्ययो हःगु सिं जूगुलीं थुकिता ल्योसिंघो धायगु यागु
खः ।

नेगुगुः जुजु शिवदेवया पालाय वयकया तान्त्रिक गुरु
शेखर व वयकया जाहान नररुपाया अजिंगरया प्रतीक हे हलिंपतः
खः धाई । मेगु देशं हतालः व बलय तान्त्रिक गुरु धुं जुयो ख्याडः
छ्वगु खाँ जुजुं सियानिं थःम्हा गुरु भःपियो तयो तःगु जुल । छम्हु
थःगु छँ थःजाहानं थःता नं छक तान्त्रिकया शक्ति छक क्यौं

धःसेलीं तान्त्रिक जाकी बियो थःता स्वय गातकीं जाकीं छ्वाकी
धायो तःत्याम्हा अजिंगर जुयो व सेलीं थःतिरी मय्जु ग्याडः
किगः मछ्वाकसें भ्र्यालं तिन्हूयो बिसे वांगुलिं किबाया सिमाय्
थाहाँ वाडः वैला वैला दक पिडः च्वंगु लि मवसेलीं आना हे सिडः
च्वंगु जुल ।

देशय हकनं हताल वल । उगु इलय व तान्त्रिक गुरुता
माय्के छ्वयो हःबलय सिमाय यगायो सिडः च्वंगु खाडः छम्हा
देश भक्ति मनु थथे जुयो सीता धायो ल्योसिंघो थाडः जात्रा यागु
नं न्यनय दः ।

गनां तःपुखुली नाःमथासेलीं वहे तान्त्रिकं थः मिसां बारंबार
न्यंसेलीं भ्नी नेम्हां सीय माली धःगु खाँ छपा नेपा न्हयपतं यायां
जुजुया न्हयपनय तक थ्यें सेलीं जुजुं अमिता ज्वडः सिद्ध पुखुली
नेकुनय नेम्हा हरिदत व पत्तामयजु च्वंसेली तस्कं व गाडः नाखं
जःगु, लिपा अमिता छुं हे मनकगुलिं मनु दुकायो नःगु लिं छम्हा
सिद्ध वयो स्याडः ब्यगु । व सिद्धता नं जाकी मछ्वाकगुलीं

आनासं नाग जुयो च्वंगु खॉ नपां वहे तान्त्रिकपुं नेम्हा तिपुया प्रतीक हलिंपतः धाडपुं नं दः ।

न्हयागु थजु किम्बदन्ती न्यँ कँ बाखं थें खः । छम्हासिं मेम्हा सिता काँ कां समाजय ल्यडः च्वंगु बाखं दुनय विश्वासया मिखालं स्वयो छगू काथं मनोरञ्जन वा नैतिक शिक्षाया काथं काय फःसा थःता फाडदा जुई । अथेयां हलीं धाय्बल्य् ब्वयो वैम्हा सर्प (झायगन) जक नं धःगुलीं श्व नपां ज्वःलाक्य् जक तांगु नं जुय फः । अथेनं उब्लेया शिक्षा, ज्ञान, अलय ता ईतक छुं नं वस्तुत ल्यंकः म्वाकः तय्ता थजगु किम्बदन्तीया अपलं ग्वाहाली कार्द । उकीं थुगु जात्रा स्वतः धःसा सुख, समृद्धि सहकाल वैगु नपां शत्रु नाश जुइगु धाय्गु धार्मिक मान्यता दः ।

ज्योतिष शास्त्र काथं 'बिस्काः' व विस्केट खॉगवः 'बृष्केतु' व 'विश्वकेतु' या अप्रभंश रूप खः । थुगु खॉ मनु या वचन, गौतमी पुराण व राजमार्तण्ड तन्त्रं प्रमाणित याई । सुर्य मीन राशीं मेष राशी वानिगु चैत मसान्त्य् ल्योसीं थांसा दुःख व शत्रु नाश जुइगु, मीन राशीं मेष राशी वैशाख १ गते ल्योसीं क्वःथःसा अकाल, अनिकाल, शत्रु नाश जुइगु खॉ गौतमी पुराणय् च्वयो तःगु धःगु दः । थुगु पुराणय् 'विश्व यात्रायां ध्वजोत्थानक' च्वयो तःकाथं सुर्य मीन राशी मेष राशी द्वहँ वयो विश्वयात्रा याइगु दिनय ब्वयकगु पतः (ध्वयँ) ता विश्व ध्वज दक धायो तल । विश्व धाय् बलय् सुर्य केतुया अर्थ पतः (ध्वजा) खः । सुर्य भ्रमणया दिनय पलिस्थायागु ध्वजा विश्वकेतुपाखं विसिकेट-बिस्केट-बिस्का जू वांगु खः । (नेपाल मण्डलको मौलिक जात्रा परम्परा)

धाई थुखुनु दिन व रात बराबर जुइ । यही बेला ५४ हात (५४ भैरव प्रतिक) ल्योसिं द्योया च्याकु च्वय कपः च्याकु जव, च्याकु देव लाहा दय्क वाँचुगु कापतं भुडः कोसीमाया पा नपांया कचा कपालय, लाहातय चिडः दयकः वहे लाहातय निसें हलिंपतःचिडः यखाई । अलय च्याम्हा अष्टमातृकाया प्रतीक च्यापु वलँ चिई । श्वहे वलँ लुयो च्वालाँ दिकः ल्योसिं द्यो थानी । अलय ल्योसिं द्यो गखय भ्वसुता उखय निसें वापिज्या सुरु जुई दक धाई । ल्योसिं थानय् हाँ भैलखः व नर्कीजु खचा नं ल्यसिं ख्यलय हयो थातय् लाकानिं तिनी ल्योसीं थानिसा क्वथय् धुंक नं भैलखः गःहिति यंकः खः ल्वाकिगु चलन दः ।

भैलद्यो काशीया विश्वनाथ दक नं धाई । वहे सर्प स्वःवम्हा काशी विश्वनाथ फुक्कसिया स्वयो कपःछगःतःहि गुलिं तान्त्रिकं स्वयो काशी विश्वनाथ धाय्गु सिडकः तान्त्रिकं घेरय् यासेलीं आना हे तुसुडः वानय् तान । उब्लेलाक विश्वनाथया कपः ईज्री खं ध्यडः काल । उकीं भैलख दुनय् भैलद्योया कप जक दःगु धाई । नपां नेवःतय्सं इज्रीखं ला ताइ मखु । ताःसा भैलद्योया

कपः ध्यडागु पाप लाइ दक धाई ।

वहे इलय तालाकव्य् लाहा मरुम्हा ल्योसिं द्यो नं थानी । उम्हा ल्योसिंद्यो वं ला खुयो नःगु खाडः वयागु लाहा पालः ब्यगु धापु काथं खुयो नय मज्यगु नैतिक शिक्षा नं क्यं ।

बिस्का नखा चिकुलाता ल्योसिं नपा. क्वथयो बिदा बिई । उब्ले बुलुहुँ वसन्तया हायंपुगु दिनता त्वःतः बुलुहुँ भुजिं नं भुडः है । तःखा (ख्वाँला/खुडाला) ख्वै मखु । लाभा दँ छाडः वै, उगु इलय धाई-भैल द्योया बाहां भुजिं वल । अः बिस्का नखा थ्यंक वल । बिस्का नखा हानय्ता मःकाथं ज्वर जाम याय माल धायो मनूत हथाय चायो जुई । बुलुहुँ सिमा चुली ह्वय ब्याःसां ताल्लाया रापं मनूतय्सं म्हाइपुगु मतिं हाइ, वयकः च्वनि । मौशम नपां भेलय पुडः वहे नपां ल्वयकः मनूतय्सं म्यँ हाली । लय चिनी वहे लोकलय वा लोक म्यँ मध्ये छपु म्यँ खः धातु लयया 'श्वथें जःगु रस, रंग त्वल ता वः' म्यँ थथे दः

श्व थें जाःगु रस रंग त्वल तावः

राम हँ, जि गना वाने ॥धु॥

श्व थें जागु रस गबलय सं दइ मखु

राम हँ जि गना वानय् ॥

गना वानय् गना च्वनय

सुयाय्गु भरय च्वनय दैब

दैबया भरय च्वनय, जिता तरय मजुरे दैब ॥ राम हँ ... ॥

माम मरु बुब मरु सुयाय् भरय च्वनय दैब

जवय स्वसा दाजु मरु, खवय स्वःसा किजा मरु

जि पापी अभागी गना वाना सीय रे दैब ॥ राम हँ ... ॥

तःपुखु नःपुखु स्वय दक डा जन्म काया दैबः

चण्डालम्हा खय्या मचां जालं केंका स्यात रे दैब ॥ राम हँ ...॥

डातापोल्हँ स्वय दक बखुं जन्म काया रे दैबः

चण्डालम्हा खय्या मचां तुबं कयकः स्यात रे दैब ॥ राम हँ ... ॥

सच्छि व न्हयः न्हयगुगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

ल्योसिं छलय ल्योसीं थान, चुपीं गालय म्वलः ल्ह्या
वया च्वय भैरव दर्शन याय प्रभु ॥ राम हँ ... ॥
श्वथें जागु रस गबलयसं दइ मखु
राम हँ जि गना वानय ॥

खवपया दकलय लिपाया मल्ल जुजु रणजित मल्लया
चवसां पिज्वगु थुगु म्यें खय देश निकालाया मर्माहत भाव पिज्वःगु
दः । धाई –गुम्हासिता देश निकाला याई, वयाके दकलय अप्वः
देया मायां जाई ।' जुजु रणजित मल्लं पृथ्वी नारायण शाहं
अन्तिम इच्छा न्यंबलय काशी बास फ्वना धाय्गु खॉ इतिहासय
ब्वनय दः । सायद अन्तिम इच्छा स्वयो थः त्वाय ब्वा याता
धोखा बियो थमनं स्वनिगः त्याकगु अलय थः उब्ले घायें दुनय
चवडः चवंम्हा वारुंम्हा सर्प थें जूगुया छन्हू बदला काई धाय्गु
लिजां स्वयो जुजुयाता हाकुगु पुइकगु जक मखुसें देश निकाला
यागु खॉ बांलाक हे सिय दः । वहे थमनं शत्रु व मित्र सिइके
मफयो लहिडा खिचां डागुया विरह थुगु म्यें खय दुबिडः चवंगु
दः । याडा याडागु उपाय लगय मजुइक थः ता खयया मचां
स्यागु खॉ नपां श्व चण्डालम्हा खय नं आकाश, पाताल, पृथ्वी
(बखुं, डा, मनू) जन्म जूसां त्वःमतिइगु प्रतीकात्मक खॉ श्व म्यें
या भाव नं खः धाय्छीं । उकीं चन्द्रा गिरीं लिफःस्वयो थःगु
आपाच बांलागु स्वनिगः दे त्वःतः वानय मःगुया विरह नपां
भैरव नपां शक्ति फ्वंसे रसं जःगु खवप दे न्हयाथाय् वांसां मदैगु
मातृ भूमिया महिमा कः घाडः श्व विरहया लय घातु लयखय्
थौं तक लोकं ह्वाकः हालः चवंगु दःनि ।

उब्लय जुजुता चन्द्रागिरीतक तय यंकगुया लोकोक्ती
दुनय नं दकलय न्हःपां त्वःतः वांम्हा सुज्या सुइम्हा ज्यामि
(कपाली) तः जूगुलिं न्हयजु वस सुयानं छभव छल्कु चूलाकय्
थाक्य मः धायो श्राप ब्यगु ज्यापु नं बच्छी लायें त्वःत वगुलिं
न्हयपायें पुइका नीं छभव चु लाय्मः धःगु सःमि (मानन्धर) तः

आना थयंकः हे चिलाखः च्याकःतय यंकगुलिं स्वगिगलय छम्हा नं
छम्हा तस्कं तःमि जुयमः धःगु खॉ नं न्यनय दःसां उब्ले जुजुता
विदाइ बियता सु सु जातित वा ना अलय बुम्हा जुजुया ल्यु ल्यु
मग्यासीं वापुं साहसी तय्गु खॉ नं अनुसन्धानया विषय जुय फः ।

युद्ध जुय हॉ जनताता धवाथुइकः कानिगु शक्ति दाफा
भजनया म्यें चिडः, म्यें न्यंकः याइगु नं चलन दः । श्व नं हॉ नं
गोर्खा जुजुं आक्रमण यागु खॉ इतिहासय दः । उब्ले जुजु भूपतिन्द्र
मल्लं ? नं छपु म्यें

अथाहर दुःख वल
लोकन त्रास चाल
हे हरि हर, विलम्ब मफाल
दरशन बिय माल ॥

धायो भैरवता क्षमा पुजा याडः ब्व छायो पुजा यागु खॉ
नं च्वयो तःगु दः । गुगु इलय तान्त्रिक शक्ति गोर्खाली फौजता
बुकः छवगु लिता मखुसें युद्धया इलय भजन याडः चवंगु याता
'गोर्खा जु जुं धवं धवं, नेपः जुजुया त्वं त्वं,' धायो तःगु खः ला ?
युद्ध जुइगु खॉ न्हपा हे सिया नं रणजीत मल्लं राजकाज स्वयो
अपः प्याखं च्वयगु, क्यनय्गु व साहित्य रचनाय् अपलं जूसेलीं
राजदरबारया खॉय् दुनय् चवडः चवंम्हा पृथ्वी नारायण शाहं छु
छु याडः च्वना धाय्गु स्वय मफूगु जुयमः । अलय काय व
त्वायकाय उथें हे खः धाय्गु पूर्ण विश्वास व थःता धोखा बिइमखु
धाय्गु धर्म व पूण्यया लिधंसाय थः नपां थः गु राज्य हे पाय मःगु
या लिफः स्वयो आत्म समीक्षा याडः चवंगु म्यें काथं श्व थें जागु
..... म्यें खः । पीडापु प्याखं च्वयो पिदाना धाय्गु इतिहास
दःम्हा जुजु रणजित मल्लया उदारता व अतिविश्वासं स्वनिगःया
फुक्क राज्य त्वःतयमःगु व 'भाइ फुटे गाउँ लुटे' या ल्या खं नं
थःगु राज्य मदयकः च्वनय मःगु या विरह म्यें काथं थुइकः थुकीं
शिक्षा काय फःसा श्व म्यें न्यडागुया सार्थकता दैला ?

लोकबाजा नपां नेवः समाजया छुं र्खाँ

आशा

भ्रीगु नेपः दे थी थी मौलिक कला-संस्कृतिया ज्वः मरुगु संग्रहालय खः । थाना अनेककाथं पुखौं पुखानिसैं लोक ह्वाकः वगु अपलं सांस्कृतिक वैभवत मध्ये भ्रीगु लोकबाजा गौरबयाय लाइकगु सम्पत्ति खः । पुखाँ दयकः तकगु सम्पत्ति भ्रीगु कला व संस्कृतिया नारा ज्वडः हज्याडः च्वंगु दे दुनयया नेवः समाजय थाडः वगु बाजात मध्ये कियगु - सारंगी, पुयगु बाँसुरी, मुहाली, बाय्चा अलय थाडः थी थी संगीत पिज्वयकेगु धिमे, धाँ, लाला खिं, नायखिं आदि बाजात हे लोक बाजा खः। थव बाजात नेपः या थी थी तजिलजि, बुसां निसैं सिय धुडानं थाइगु, इहिपा, चुडाकर्म (कयता पुजा) इही, थजगु लसताया इलय नपां नखा चखा, जात्रा, उत्सव, महोत्सव, बुहांज्या (गनांगनां जक बाँसुरी पुयो वा धिमे थाडः वगु नं खाडा) थजगु बुँज्याया इलय नं स्वाडः वगु खानय दः । थजगु लोक बाजात नेवः समाज जक मखु नेपाली समाजया थःगु पहः या सभ्यता व संस्कृतिया शंखनाद याइगु मौलिक म्हासिइका नं खः ।

भ्रीगु नेपः या लोकबाजाया इतिहास पुइक स्वयगु खःसा मानव सभ्यता क्वति हे पुलां खानय दः । अलय थी थी जात जातिया थी थी नखा चखा, जात्रा पर्व व संस्कारया इलय थाइगु बाजा नं बिस्कं बिस्कं हे दः । पुराण व मिथकताया लिधंसाय न्हिथाडः तः काथं महाद्यो वं लाहातय तयो तःगु डमरु (डबडबचा), भगवान विष्णुया लाहातय च्वंगु शड्ख व कृष्णया वाँसुरीया ज्वसा

व छ्यला न्यनयगु इलय पौराणिक कालयनिसैं बाजा दःगु सिइके फः । अथेहे राधा व कृष्णया वसन्त म्हेतगु म्यें खय - 'बिन्द्रा बनसं बाजा नं थाडा व रे ।

कृष्णया मुरली (बाँसुरी) नपांया मृदंग, धलक, नगरा थी थी बाजा या नां नं च्वयो तःगु दः ।

लोकबाजा संरक्षणय जुम्हा संस्कृतिकःमि रामप्रसाद कँडेल या 'लोकबाजा' साफूति नेपालय ३७५ गू ताजिया लोकबाजा किया नपां क्यडःतः गू दः । इतिहासया पौ पुइकः स्वयगु खःसा नेपालय बाद्यवादन या विकास प्राचीन काल निसैं छ्यलः हज्याडः वगु खाँ थीथी अभिलेखं धायो च्वंगु दः । गगु खाँ वसन्त देवया संवत ४३४ या टिष्टुडया अभिलेखय च्वयोतःगु शड्खया सन्दर्भं नं पुष्टी याडः च्वंगु दः । हाँडी गामय्या अंशुवर्माया अभिलेखय मङ्गल बाजा थाइगु व पुजाया इलय शड्ख पुईकेता धेबा छखय लिइकगु खाँ खं नं लोकबाजा गुली पुलां धायगु सिय दः । अथेहे यलया लेलेया अभिलेखय च्वयो तःगु वादित्र (बाजा) गोष्ठी नं लिच्छवीकालय वाद्यवादनया महत्वंजः धायगु सियदः अलय मल्ल कालय धःसा वाद्यवादन व वाद्य सामग्रीया विकास अपलं हे जुल । उल्लेया जुजु पिसं नं थमनं हे म्यें च्वयो म्यें हालः बाजा थाइगु दक न्हिथाडः तःगुदः । थुगु खाँ याता हनुमानध्वाकाया छगू मूर्तिसं प्रतापमल्लं बाजा थाडः च्वंगू छगू मूर्तिपाखं नं सिय दः । अलय मल्ल जुजुपिसं

सच्छि व ढ्हयःढ्हयगूगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

थमनं चवयागु म्ये या दकलय लिपा थः भक्तिनी (मिसा) थें च्वकं चोयाता पति थें च्वकः वा थःगु नां तयो थः अभागी जुगुलिं दया तय माल दक च्वइगु । नपां थःगु राज्यता रक्षा याय माल दक च्वइगु नं चलन दः । उकिता नं हकनं साल, तिथि, मितिनं न्हिथानयगु याडः तःगु दः । गथेकी जय नमो श्री बुद्ध भगवान म्ये सं 'वन, गज, रत्न साल श्री सुरेन्द्र महाराज' च्वयो तः गुलि वन एक ल्या गज एक व रत्न (पाँच) (गनां नौ) याता ल्युनय नं हिइकः स्वयवल्य ९९९ साल दक यायमःगु नियम नं दः । श्व सुरेन्द्र बिरविक्रमया पालय च्वगु धायगुनं सिय दः । गुलिं म्ये राग नपां ताल नं च्वयों तैगुलीं उब्लें नं बाजाया थायागु चलन दःगु यां सिय दःगु हे जुल ।

संस्कृति व परम्परा काथं लोक बाजाता ताल बाजा व सुर बाजा याडः नेथी याड तःगु दः । द्रलंद्र दाँ हाँया नाट्यशास्त्रया च्वमि भरत मूनिं थायगु पहः अलय दयकगुया लिधंसाय लोकबाजाता 'तत बाद्य' बितत वाद्य 'शुषिर बाद्य' 'घन वाद्य' व 'अवन वाद्य' याडः ब्वथल, तःगु दः । वहे काथं नेपः या बाजा लोक बाजाता नं ब्वथलय फः । गुकिया मध्ये न्हपांगु वर्गखय तार लहाड वा पतिंचां थाइगु बाजात एकतारे, बीणा, टुड्ना थजगु तार बाजा लाई । थुकिता तत बाद्य धाई । नेगूगु वर्गखय कियो थाइगु सारङ्गी थजगु बाजात ला । गुकिता बितत वाद्यखय तय फः । स्वंगूगु वर्गखय सासं पुयो डायकिंगु बाँसुरी, बायचा, सहनाई नरसिंगा शङ्ख थजगु लाई, थुकिता शुबिर वाद्य जक धाई । प्यंगूगु खय दायो थाइगु गां, झ्याली, भुस्या त लाई । गुकिता धन वाद्य धाईसा मेगु खः छेंगु भुडः तःगु धिमे, ढलक, मगःखिं (मादल), नगरा, दमाहां, डमरू (डबडबचा) ला गुकिता अवन वाद्य धायगु या ।

बहुजातीय व बहुसांस्कृतिक नेपः देशय छम्हा छम्हा मनूया स्वापु छगू नं छगू जात वा जाती नपां दः । थुकाथं स्वयबलय भी नेपःमिपुं छगू नं छगू जात वा जातिया समुदाय या दुजः पुं खः । नेपालय थःगु हे बाजा, म्ये व सङ्गीत मरुपुं छगू नं जाती मरु । नेपालय नेवः जातिया धिमे, धाँ, करखिड,

नगरा, पोङ्गा, पोना, झ्यालिंचा थजगु याडः खुइगु स्वयो अपः बाजात दः धाई । अः थाना नेवः लोकबाजाया छगू म्हासिइका दुनय छपुल ब्वयगु कुतः याय ।

नेवः जाति, संस्कृतिखय तस्कं तःमिगु जाति खः । सामाजिक भिंज्या (शुभकार्य) थजु या शोककार्य थजु, धार्मिक व नखा चखाया ज्या थःजु थुगु जातिया बुसानिसें सीय धुकानया छगू नं छगू काथंया सांस्कृतिक चलनत दः । नेवः समाजय छ्यलिगु थी थी काथंया परम्परागत, शास्त्रीय व लोक संस्कृति देशं दुनय जक मखु हलिमय हे लोक हवाडः च्वंगु दः । धिमायया तालय प्याखं ल्हयो जात्रा पात्रा खय ब्वति कायगु, गुलाँ बाजा, धाँ, नायखिं बाजा थाडः गुलाँवलय चैत्य व विहारत चाहिलिगु, लाखे व देवी, भैल आदि छो प्याखं पिब्वयो थी थी जात्रात व सापारु डायकिगु । थीथी नखाचखा, तजिलजि, ब्योह, ईहीं कय्ता पूजा वा दाफा भजनय बाजा थाडः वानिगु, प्याखं ल्हयो, लयतायो म्ये हालः जुइगु नेवः तयगु न्हपानिसंया सनातन संस्कृति जुय धुकल ।

नेवः- समाजय थी थी नखाचखा बलय पिब्वइगु थीथी प्याखंत लाखे देवी, भैल नपांया अनेक छो प्याखंत, तान्त्रिक चर्चा प्याखं, थजगुलि च्वजःगु थाय दः । फुक्क धाय्थें प्याखंया छ्यलाः छगू नं छगू काथंया नेवः तयगु धर्म व संस्कृति नपां स्वापु दैगुली व अर्थपूर्ण खानय दः ।

संस्कृति व संगीत सास व म्हा थें छगूया मेगु परिपूरक खः । छगू छगू संस्कृतिया अर्थपूर्ण याय्ता संगीतया तः हांगु लाहा दै । उकिं सांस्कृतिक ब्वज्याखय थी थी काथंया बाजात दय मालिगु खः । नेवः तयगु लोक संस्कृति ब्वज्याखय थी थी लोक बाजात थाई । थुकाथं छ्यलिगु लोकबाजाया ताजि, दयकिगु पहः व उकिया तातुना बिस्क बिस्कं जुइगुलिं अमिगु फुक्कसिया थःथःगु अर्थ व महत्वत दः । च्वय न्हिथाडा थें खुइताजि बाजा मखुसें थाना छुं छुं लोकबाजाया म्हासिइका व पिब्वयगु कुतः याय ।

९. धिमे बाजा

नेवः तयगु परम्परागत मौलिक बाजात मध्ये धिमे छगू तस्कं लोकहवागु बाजा खः । श्व बाजा विशेष काथं स्वनिगःया नेवः त (अपलं, ज्यापु जातिं) तयसं थायगु याई । श्व थीथी लसताय व नखा चखा बलय थायगु याई । अथेनं थौं कन्हे श्व मिसा मिजं

सच्छि व न्हयःन्हयगुगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

वा फुक्क नेवः तय्गु मंकः बाजा काथं छ्यलः वयं धुंकला अः वयो स्वनिगःया नेवः तयसं स्वनिगलं पिनयया नेवः तयता नं बाजा स्पं सेलीं थाय् थासय थुगु बाजा थाइपुं अपलं दय धुंकल ।

धिमेबाजा गथे याडः दता धायगु खायँ छुपु किम्बदन्ती नं दः । छुगु इलय महाद्यो व दैत्यत ल्वापु, जूसेलिं महाद्यो वं दैत्य तयता बुक, अमिगु छँगु तुकः व छँगु, छुगु सिमा रवँखय भुडः कछिखं दायो सः पिकायो विजय उत्सव् डायक वसां निसँ थुगु बाजा दयकगुलिं श्व महाद्योवं दयकगु धायगु नं या ।

धिमे बाजा तगवगु व चिगवगु याडः नेगूकाथं दयकेगुया । श्व याकचां स्वयो पुचलं थाय्गु याई । थुगु लोकहंवागु बाजा स्वनिगलय अपलं छयलयगु या । अमिसं थी थी नखा-चखा, जात्रा पर्व, कृषि ज्या खय लसताया इलय श्व बाजा थाय्गु याई । बौद्ध बज्रयान तान्त्रिक चर्या नृत्य खय नं धिमे थाय्गु या । थुकीया बोल विषयवस्तु व ज्या इवः काथं बिस्कं बिस्कं बोलय थाई ।

तगवगु धिमेता ब्वा धिमे व चिगवगु धिमेता मां धिमे नं धायगु या । यँ तगवः धिमे हिंन्यदाया छक जक स्पनयगु याइसा थौं कन्हे फुक्कथासय् थाइगु धिमे यल, किपु व ख्वपय अपलं चिगवगु धिमे थाय्गु या । धिमे नपां भुस्या, सिस्या थाडः गनां गनां पोडा नं पुयगु या । थुकिता थाय्ता पुचा तिँ कछि नं मः । थौं कन्हे मिसा तयसं नं धिमे थाडः हल गुगु न्हपा धःसा अथे थाकय् मविडगु खः थौं कन्हे इलय व्यलय् धिमेया धिं धिं बल्ला नं इलय् ब्यलय जुयो च्वंगु दः ।

लालाखिं

खिं नेवः समाजय छगू श्रद्धाया बाजा खः । थुगु बाजा दाफा भजनय अपलं छ्यली । श्वहे बाजाया बोलया लिधंसाय दाफा भजनय म्यें हाली । उकीं लालाखिं मदयकः दाफा भजन हालय फै मखु । खिं बाजा नपां दाफा भजनय तँ, इयालिचा, पोंगा बाजा नं पुई ।

छखय् जक ज्यूगु तबला थें च्वंगु खियाता मचाखिं जकधाई । श्व जात्राबलय, भम्चा कः वानिबलय थायगु या । श्व नेगूं खिं न्हपा स्वनिगलय जक थाइगु जूसां अः स्वनिगलं पिनय नं सयकः थाय्गु यात । ख्वपय फाकंदली, गाईचा, माकः प्याखनय नं लालाखिं मदयकः मगा ।

पछिमायँ:

पछिमा नेवः संस्कारय् छगू च्वजःगु बाजा खः श्व बाँसूरी पुइबलय, देवी प्याखं व मेमेगु प्याखनय नं थायगु या । खिया आकारया थुगुबाजाया छखय खु व मेदखय छुचुं न्ह्याडः तिकः थाई । श्व तस्कं न्यनय हायँपुगु बाजा मध्ये छगू खः ।

नायखिं बाजा

नायखिं बाजा नेवः तय्गु जात्रापान्नाया इलय च्वयकेता धार्मिक ज्याखय अलय साही परिवारया सीइबलय नं थायगु याई । न्हपा न्हपा सार्वजानिक सूचं न्यंकयता जुजुपिनिगु पालय छयलिगु खःसा अः वयो अथे मयाय् धुंकल । थी थी जात्रा पात्रा, मांगालिक ज्याखय् थुगु बाजा निश्चित (साही) परिवारं जक छ्यलः वयो च्वंगु

सच्छि व न्हयःन्हयगुगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

खानय् दः । मगः खिं या आकारया चिच्यागवगु धाँ चा थें ज्वगु थुगु बाजा नपां झ्यालीचा नं थाय्गु याई ।

धाँ बाजा:

विशेषयाडः शाक्य परिवार भगवान बुद्धया योगु बाजा काथं गुलाँ बलय् थाइगु गुलाँ बाजा धःसां मेपिसं जात्रा, उत्सव व भव्य बलय् अःपुक नेम्हा प्यम्हा जकः मुडः बाजं थाडः वानिगुलिं थुकिता अःपुगु बाजा काथं काय्गु या । गुन्हीपुन्ही बलय् धिंताडः गिसी थाइगु इलय् थुगु धाँ खं प्याखं म्वः तयता उत्साहित याकः उर्जा थाडः बिई ।

मेमेगु बाजातः

नगरा नं नेपु कथिखं थाइगु बाजा खः । तबला थें जूसां थव भातिचा तगवगुलिं कथिं दायो थाइगुलिं सुयातां ख्याडः धाय मःसा छंता जिं नगरा थाय्ला ? धाय्गु या । थुकी मध्ये कातां दबदब (डमरु) नं पुलांगु बाजाकाथं कायो तःगु दः । थव सालुगु छेगुं भुडः दयकः तःगु खः । थव बाँसुरी धिमेख्य सहायक बाजा काथं थाय्गु या । अथेहे बाँसुरी पुय्गु नेवः बाजाया विशेष बाजा काथं काय्गु या बाँसुरी घोर, मदुवाल व ती (तिप) याडः स्वताजि काथंया दः । गुगुसिंख्य कियो दयकः तःगु अलय गुगुं पँ याय्गु व अः प्लास्टिक याय्गु नं बाँसुरी छ्यलय् हल ।

नगरा नपां नौ बाजा नं विशेष रुपं थाय्गु या । थव तः थाय् थाइपुं मरु । तः माही, दतात्रय व मेथाय् छथाय् नेथाय् जक ल्यं दता नि ।

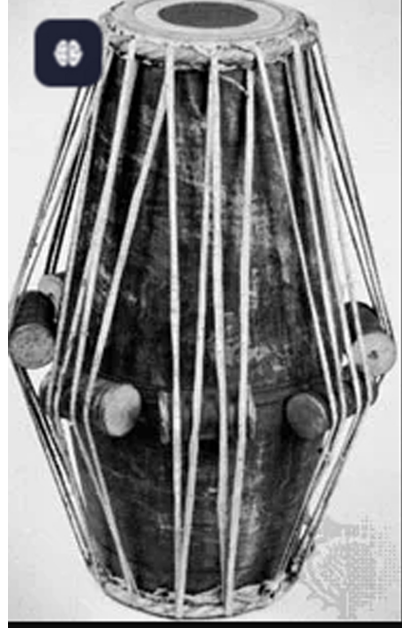
नेवः संस्कार दुनय थजगु बाजागाजा, दाफा भजनया म्यें स्यनय् हे मःगु काथं दयकः

तःगु सामाजिक नियमत अः बुलुहँ ताडः वांसां बाजा स्यनय्गु, सयकेगु धःसा न्हँगु पुस्ता नपां मिसामस्त भौ ससमापिसं नपां सयकः हःगु बांलागु हे पक्ष जुल । थुगु बाजा स्यनिबलय् नासः द्योयाता पूजा याय्गु याई । बाजा व म्यें (दाफा-भजन) स्यनिगु थाय्ता अखः (अखालय) जक नं धाई । थव बाजा व भजन पिदानी बलय अनेक विधि याडः नास द्यो थाय् यंकः जूसी बः जुं लाहातये च्वकः दसिपौ काथं बियगु याई । गुगु दसिपौ यमराजं नं स्वइगु विश्वास याई ।

पौराणिक बाखं काथं महाद्यो पार्वती नपां कचमच हालः मर्त्यमण्डलय वयो च्वंगु जुल । पार्वतीं नं अपलं जूसेलीं महाद्योता मःमजगु जुल । उब्ले नेपालय किराती काल जगुलीं महाद्यो नुवाकोटया कबिलाशय वयो च्वंगु जुल । अलय उगु इलय् मिसात मदयकः च्वनय् मफैपुं मिजंत थें महाद्यो नं छम्हा किरातीनी नपां भुलय जुल । अलय किरातीनीया प्वाथय दयो वसेलीं महाद्योया मनय छु याय् गय् याय् धाय् थें जुल । ई त्योसेली किरातीनी मचा बुइकल । हतपत्तया ज्या लतपत धाय्थें किरातीनी बुइकम्हा मचा क्वें छख्य व ला छख्य जूम्हा जुल । थव खाडः महाद्यो अजु चायो अथेंतुं सिं ग्वलय् च्वडः च्वम्हा महाद्यो वं सिंगवः थासेलीं उकीं सः प्याहाँ वल । वहे संगीतया ताल न्यडः ला ग्वारा जकम्हा ख्या जुयो जुरुक्क दानसा क्वें जकम्हा कवांचा जुयो जुरुक्क दाडः प्याखं ल्हूल । महाद्योवं व प्याखं स्वयो मिलय मजुथाय् मिलय याडः स्यडः बिल । अलय महाद्योवं पृथ्वी लोकया मनूत मुंकः प्याखं स्यडः बिल । उकीं सुनं म्यें (दाफा-भजन) व प्याखं, बाजा स्यपुं कपिलेश्वर महाद्यो थाय् व नाट्येश्वर थाय् वाडः दीक्षान्त यो वानिगु चलन यागु थौं तक नं ल्यं दः नि । अलय थवहे खाँ पार्वती ता कानय्ता दबदब थाः बलय् न्हःपां प्यताजि सः 'ग, ज, ध, ब' प्याहाँ वसेलीं व्याकरण दयकगु नं धाई ।

सच्छि व न्हयःन्हयगूगु स्वप पौ, बःछि पौ (पाक्षिक)

न्हयागु थजु नेवः लोक बाजा

नेवः लोक जीवनया धुकधुकी खः । सङ्गीत रत्नकोशय् चवयो तः काथं'गीतं , बाद्यं तथा नृत्यं तय सङ्गीत-मुच्यते' अथेधाय् म्येँ बाजा व प्याखंया सामुहिक नां हे सङ्गीत खः । भ्नीगु बाजां हलिमयया सङ्गीतता नं लाँपु क्यनय्गु क्षमता पिज्वयो च्वंगु दः । भ्नीगु

लोकबाजाय् भ्नीगु जिन्दगीया पीर, व्यथा प्वकः चवनी, गनां खवबी हायकः चवनी, गनां लसताया प्याखं खवार्येँ कायो चवनी । भ्नीपूर्खाया गौरवशाली ज्यात भ्नीता त्वः त तकगु भ्नीसं लः ल्हाडः काय मफूसी भ्नीगू म्हासिइका नं ताडः वानि । गुलिं दुःखया प्वः फ्यनय्ता नं तस्कं ज्या लगय जूगु भ्नीगु लोक बाजां भ्नीगु दुःखया खवबी हुइकः, लसताया प्याखं खवार्येँ कायकः बी । श्व वसन्त होली, धातु, सिन्हाज्या सापारु, मालश्री अनेक रुप कायो भ्नीगु जीवनय् ग्यलाग्यला यायां थाँ वई । भ्नी न्हयलय लोक बाजा लोक सङ्गीत नपां भ्नी प्याखं ल्हूय लोकनृत्य नपां अलय भ्नी म्येँ हालय् लोक म्येँ नपां धन्य भ्नीगु लोक साहित्य, लोक बाजा, लोक संस्कृति । भ्नी अपुं नपां सदां मनू व किचाथेँ नपां नपां जुयो भ्नीगु म्हासिइका पिब्वयो जुय ।

सन्दर्भ स्रोतः

1. नेवार संस्कृति र चाडपर्वहरू
2. मा.वि. तर्गिया पाठ्यक्रमत
3. थी थी विद्वान पासापिनिगु ग्वाहाली
4. लोक साहित्य ब्वडा बलयया शताब्दी पुरुष सत्य मोहन जोशीया कक्षा नोट पाखं ।

(फोटोतः गुगल पाखं)

ख्वप नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाया कार्यालय

ब्यासी, ख्वप

ख्वप नगरपालिकां अडियो नोटिस सेवा हचिकगुलिं नगरपालिकायागु सूचं व ज्या भ्वः क्वय् च्वयतःगु नम्बरखय् डायल यड न्यने फैगु खाँ फुककंसिता ब्याक च्वडा ।

Audio Notice Number:

१६१८०१६६१००९६

भक्तपुर नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

ब्यासी, भक्तपुर

QR कोडं गुनासो सुनुवाइया खायँ ।

थुगु नगरपालिका व स्वापु दःगु वडापाखं बियो वगु सेवा सुविधाया गुनासो दःसा थुगु नगरपालिकाया 'गुनासो सम्बन्धी पोर्टल' क्वयया QR कोड स्क्यान याड पेश याय् दःगु व्यवस्था याडागु खाँ स्वापु दःपुं सकलसिता इनाप यासे छुं नं मचः मगाया गुनासो दःसा QR कोड पाखं पेश याय्ता इनाप याय ।

खप नगरपालिकाया ज्या भवः त

अन्तरराष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवस ज्यासाडः नैपुं मिसा तय्गु पक्ष जुयमः

फागुन २४ गते

११६ कगू अन्तरराष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवसया लसताय आइतबार खप मा.वि./कलेजय् प्रवचन ज्या इवः जुल । कलेज/ब्वनयकुथि ज्या साडः च्वंपुं महिला शिक्षक/कर्मचारी पिनिगु ग्वसालय जुगु उगु ज्या इवलय खप नगरपालिकाया प्रमुख नपां खप मा.वि./कलेज सञ्चालक समितिया नायो भाजु सुनिल प्रजापतिं अन्तरराष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवस अपलं ज्या साडः नैपुं मिसातय्गु पक्ष खय् जुयमः धायो दिल ।

मार्च ८ अथेधाय्गु अन्तरराष्ट्रिय महिला दिवसता वर्गीय रुपं स्वयमः धायोदिसे वयकलं समाजया न्हय्गुं लागाय मिसातय्गु नं थ्याकः ब्वति कःवांपु अपलं दःसा जक समाजय मिसात व मिजंतय दशवी पाकय्गु म्हवचा जुयो वानि धायो दिल ।

मिसातय्ता पाखुयो (आरक्षण बियो) मखु सबल याडः धिंधिं बल्ला याय फःपुं दयकेमः धायो दिसे प्रमुख प्रजापति पुँजीवादी व्यवस्थाय मिसात व मिजंत न्याय मियया वस्तु थें जक याई धायो दिल । पुँजीवादी बन्दोवस्तय धात्थें खयक महिला मुक्ति सम्भव मरु । शिक्षाता लाहातय ज्या दैगु वा उत्पादन श्रमनपां स्वाडः समाजवादी व्यवस्थाय जक धात्थें खयकः महिला मुक्ति जुइगु खाँ काडः दिल ।

वयकलं समाजय ह्युपा ह्युगु मू लिधंसाय शिक्षा व राजनैतिक चेतना खः । धायोदिसे तस्कं लिनय् लाडः च्वंगु खप देता नेमकिपाया न्हयलुवापिसं

यक्व दातक मेहनत व त्याग याडः खप दे छगू नमूना नगर काथं विकास याय फःगु खः धायो दिल । अथेनं अः याय्गु चुनावया लिचवलं जनताकय् राजनैतिक चेतना मरुगु खानय दः धायोदिसे न्हँगु पुस्ताता राजनैतिक रुपं सचेत याय मफूतलय् समाजय् भिंकः ह्युपा हय मफैगु खाँ काडः दिल ।

खप कलेजया प्राचार्य प्रकाश कुमार श्रेष्ठं छँ या ज्याखं मुक्त जुय मफूतलय् सामाजिक, राजनीतिक व आर्थिक रुपं महिलामुक्ति याय मफैगु शिक्षा दयो हे सोभियत रुस अक्टोबर समाजवादी क्रान्ति लिपा सामुहिक भान्छा व बालगुह्या व्यवस्था यागु खाँ ब्याकल ।

वयकलं सन १९१७ या अक्टोवर समाजवादी क्रान्तिया महत्व काडः दिसे उकिया तहांगु उपलब्धी महिला मुक्ति नं खः धायो दिल । संरा अमेरिका व इजरायल इरानय् यागु आक्रमणया बारे खाँ कुलदिसे वयकलं साम्राज्यवादी देशं छुं नं देशता स्वतन्त्र मतैगु खाँ ब्याकसे शिक्षक, प्राध्यापक पिनिगु जिम्मेवारी न्हँगु पुस्ताता शिक्षा बियगु नपां देशया सुरक्षा व सार्वभौमिकताया ज्ञान बियमःगु इलं भीता स्यंगु दः धायो दिल ।

ज्या इवः सं खप मा.वि. या प्राचार्य लक्ष्मी प्रसाद कर्माचार्य व ग्वसाखलः समितिया दुजः पुं रोजिना थुसा, अन्जना सैजुं नपां सुनिता गाईसिं नं ज्याइवः याय मःगु व महिला मुक्तिया खाँय न्वचु तयो द्युगु खः ।

वडा नं. १ य् बहुउद्देश्यीय भवन निःस्वान

न्याकी देगः दानय्गु इवलय

शिवका जात्राया मूलमका शैलद्योया देवाः शैल देवाः